

SUDSKA PRESUDA
MALA POBEDA
INSTITUCIJA

AKTIVIZAM
NEMA NOVINA -
IMA FEJSBUKA

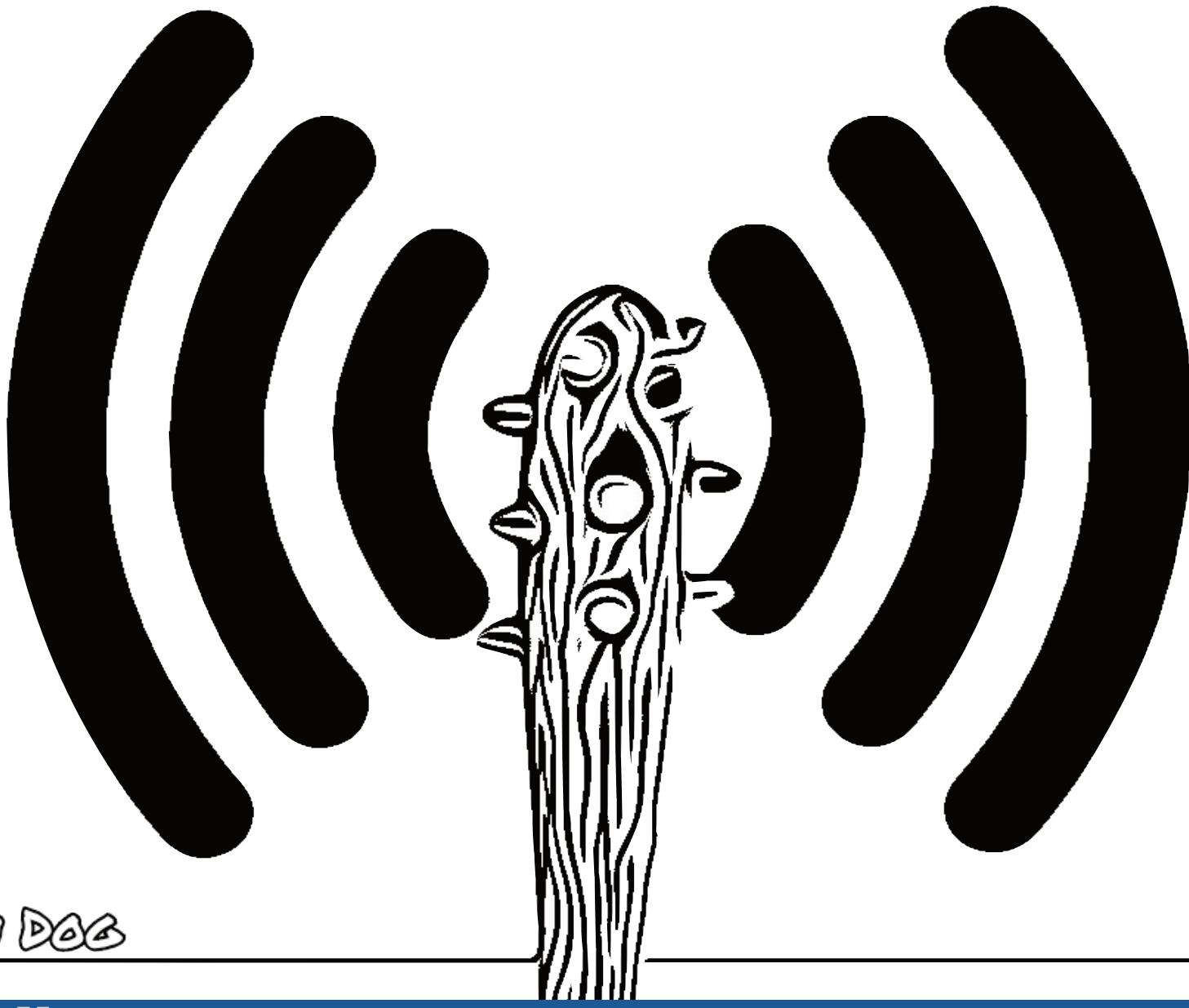
NUNS
NEZAVISNO UDRUŽENJE
NOVINARA SRBIJE
PRESS
Novine Nezavisnog
udruženja novinara Srbije
Broj 44 - godina XXII - februar 2021.

Dosije o MEDIJIMA

JUG
SRBIJE:
ZUJANJE
U UŠIMA

Telekom i
Telenor -
pobune i
posledice

**TOLJAGOM
PO TRŽIŠTU**

KARIKATURA: MILAN DOG (IGOR LEĆIĆ)

MILAN DOG

NAŠA TEMA: KONKURSNO SUFINANSIRANJE

Uvodnik

Vaši

Piše: Bojan Tončić

Kakav fleš: srpska premijerka ušla je u istoriju, održavši vanrednu konferenciju za medije zbog novinskog priloga o zatvorenom punktu za vakcinaciju protiv korone. Saznali smo od **Ane Brnabić** i to da vakcinacija nije bila zakazana, iako je dan ranije saopšteno da će punkt raditi i tokom praznika. Dobili smo i bahatu, zajapurenju, štavište, demonstraciju moći, ali i izvesnog, uistinu trapova, smisla za uređivanje: "Onda vi pokušavate da kontaktirate Kancelariju za eUpravu. Ja sam rekla da ne daju odgovore, jer da je direktor dao demanti, to bi vam bila poslednja vest u levom donjem ugлу vašeg portala, u kome je demanti jedna rečenica. I to nisam htela da dam, jer sam tu da branim proces vakcinacije."

Ona je rekla, ona je zabranila, ona daje sebi za pravo da anticipira uredičke odluke, pa direktno uređuje, tako što ne da informaciju, što krši Zakon (o dostupnosti informacija od javnog značaja). Premijerski.

Prva asocijacija na nastup premijerke mogla bi da bude imenica replikant, u popularnoj kriminalističi izvršilac teških zločina sa već korišćenim prepoznatljivim rukopisom (ta se reč koristi i za robota sa ljudskim svojstvima, humanoida); takav je u vreme vladavine **Slobodana Miloševića** bio **Radoman Božović** (za mlađe, predsednik **Vlade Srbije** od 1991. do 1993.), prozvan glavnim urednikom **Vojvodine** (bio je i predsednik pokrajinske vlade 1991.). Pa, taj Radoman, beše se omilio gazdi jer ga je toliko uspešno skidao, čak i bojom glasa, ritmom izlaganja besmislica, arhaično rečeno, nastupom sa pozicije moći. Neograničene i nesputane u nameri da disciplinuje novinare i usmerava uredišta politiku medija (dobro je Radoman, eno predaje Politiku ekonomiju u **Novom Sadu**).

Ana, pak, Brnabić ne podržava **Aleksandra Vučića** nastupom, nego: laže, viče, preti, pomalo uređuje, ali je suštinski replikant, po sadržaju izrečenog, ali i vidljivoj nameri da stvori utisak kako uistinu veruje u ono što izgovara.

A izvesno je da oboje, i kada je o medijima reč, ispuštaju anticivilizacijske urlike u slavu vlastite nedodirljivosti.

"JA SAM REKLA DA NE DAJU ODGVORE"

N1

Višemilionska armija saučesnika treba da odluči o budućnosti, na osnovu laži i bljuvotina koju im saopštavaju finalni realizatori državne politike, iskusni i perspektivni koljači istine u režimskim tabloidima i televizijama sa nacionalnom pokrivenošću

Odavno je jasno da režim Aleksandra Vučića tragikomično šmira želju da uvede **Srbiju** u evropsku porodicu, te je tako protumačena i izjava Ane Brnabić. Objavljena je krajem prošle godine, **4. decembra**, informacija o tome da je "srpska premijerka Ane Brnabić pružila je uveravanja predsednicu Evropske komisije Ursuli fon der Lajen da će vlast preduzeti sve što je neophodno da obezbedi slobodu medija u Srbiji", rekao je portparol **Evropske komisije Erik Marner**.

Trebalo je, kao, da svi poveruju u to kako će biti stvorena drugačija atmosfera, prekinuto opasno, afektivno neprijateljstvo prema nerezimskim novinarama. Niko ozbiljan, naravno, u to nije verovao, evropske diplomate učitivo su se osmešivale, nerezimski novinari pitali su se šta je sledeće.

Ne dugo. Podstakla je premijerka srpsko-srpski dijalog, svečano saopštivši da ga neće biti ni po koju cenu, pa ko izašao na izbore, izašao: "Videli smo da platforme (opozicije, prim. aut.) govore o tome što je njima važno. Prvo, videli smo zahtev da uređuju RTS, vraćaju se sebi, mi se nismo mešali u uređivanje programa RTS, a drugo traže 'poverenike za javna preduzeća' da ponovo preuzmu kontrolu nad njima i to neće biti dozvoljeno. Nećemo mi ekonomski da trpimo jer lopovi iz bivšeg režima žele da preuzmu ponovo javna preduzeća", izustila je Ane Brnabić.

Fakat, nije realno, da neko nekome ustupi četvrtu granu vlasti, medije, pogotovo da to učini **Srpska napredna stranka**, za koju je, nema dileme, svaka tačna vest, lišena demagoškog iživljavanja, pogubna, ako je reč o razotkrivanju kozanostinske strukture udruženog zločinac kog projekta.

Tako dolazimo do višemilionske armije saučesnika koji treba da odluče o budućnosti, na osnovu laži i bljuvotina koju im saopštavaju finalni realizatori državne politike, iskusni i perspektivni koljači istine u režimskim tabloidima i televizijama sa nacionalnom pokrivenošću. Premijerka, utisak je javnosti, svojim izborom produbljuje jasnu razliku između medija i novinara. Između vaših i naših. Ovi prvi govori i pišu da odgovorju radi svoj posao, u korist naroda i države.

Ovi drugi tako ne misle, ne govore i ne pišu, naprotiv.

Osvanuo **6. oktobra 2000.** na samousluzi **C-marketa** preko puta **Taša grafit** "Ipak si ti samo običan čovek, Slobodane!"

Besplatna terapija za zajapurene.

Goranki Matić nagrada Fondacije "Tanja Petrović"

Istoričarka umetnosti i fotografkinja **Goranka Matić** ovogodišnja je dobitnica Nagrade Fondacije "Tanja Petrović", koja se dodeljuje za izuzetan doprinos afirmiranju kulture i umetnosti u medijima. Radila je u brojnim medijima, najduže u nedeljniku **Vreme**, a njen rad je naročito značajan u oblasti rok fotografije.

Muzej savremene umetnosti priprema retrospektivnu izložbu njenih radova, koja će biti otvorena **24. marta**.

KALENDAR

21. januar

REPORTERI bez granica tražili od ministarke Maje Gojković da država zaštitи napadnute novinarke. Kako je istaknuto, serija pretnji i napada na novinarke Brankicu Stanković, Natašu Kovačev, Jelenu Zorić i Dariju Ranković pokazuje da je u Srbiji sloboda informisanja ugrožena, zbog čega država mora adekvatno da reaguje.

22. januar

Ministarstvo kulture i informisanja osudio je učestale napade na novinare i medije i pozvalo sve aktere na javno sceni da se "suzdrže od pritisaka, pretnji i ugrožavanja bezbednosti novinara i redakcija, nezavisno od njihove uredišćke orientacije". Međutim, ministarstvo nije izbeglo da izjednači ulogu dželata i žrtve, te je podsetilo da su "za atmosferu u društvu podjednako zasluzni i odgovorni svi učesnici javnog života i da svi podjednako grade njegovu stabilnost kroz svoj rad i delovanje".

24. januar

NEZAVISNO udruženje novinara Srbije najočitije osudilo pretnje upućene novinaru portala Nova.rs Vojislavu Milovančeviću. Naime, njemu su sa nekoliko anonimnih naloga sa društvene mreže Twiter, upućene uvredljive i preteće poruke, od kojih neke predstavljaju direktno ugrožavanja života i bezbednosti.

26. januar

MEĐUDRŽAVNO telo za sprečavanje pranja novca (FATF) reagovalo je šest meseci nakon što je javnost saznala da namere Uprave za sprečavanje pranja novca Ministarstva finansija da "češljaju" račune brojnih javnih ličnosti, nevladinih

6. februar

NAVŠILO se godinu dana od smrti Dragoljuba Žarkovića, a nedeljnik **Vreme** je tim povodom pokrenuo program stipendiranja u znak sećanja na svog osnivača i dugogodišnjeg glavnog urednika i njegovu posvećenost radu sa mlađim novinarama. Partnerski mediji na stipendijskom programu su BIRN, Fonet, Danas i Liceulice, a celokupan program realizovaće se u periodu od 1. aprila do 30. novembra ove godine. Program je namenjen studentima novinarstva, komunikologije i društvenih nauka zainteresovanim za bavljenje novinarstvom, kao i za mlade novinare sa najviše dve godine radnog iskustva. Rok za prijavu je 1. mart.

organizacija i medija. Prethodno su isto to, podseća Raskrikavanje, zaključili i eksperti Ujedinjenih nacija za ljudska prava - da Srbija zloupotrebljava zakone protiv terorizma da potkopava i ograničava rad nevladinog sektora.

27. januar

PARLAMENTARNA skupština Saveta Evrope ocenila je da je Srbija ostvarila ograničen ili nikakav napredak u više oblasti i pozvala vlasti da podstiču dijalog, sprovedu reforme i unaprede položaj nezavisnih institucija i medija.

30. januar

VIŠI sud u Beogradu potvrdio je presudu Prvog osnovnog suda u Beogradu, kojom se vlasnik Informera Dragan J. Vučićević proglašava kriminom, jer je povredio čast i ugled novinarki RTS Natašu Mijušković koju je nazvao "najgorim DOS-ovskim ološem".

Priredo: Nikola Krstić

2. februar

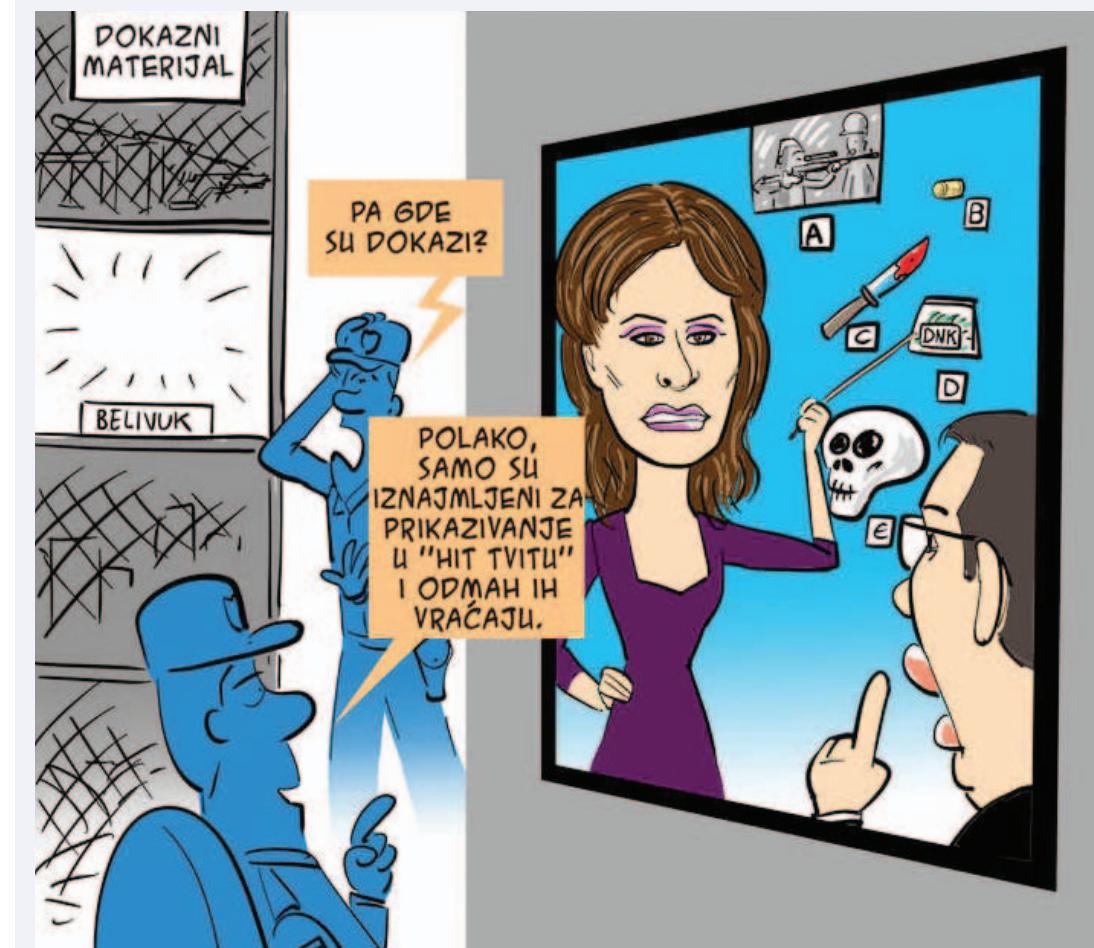
MREŽA SafeJournalists najočitije osudila napad srpskog političara Vojislava Šešelja na novinarku RT Republike Srpske - Natašu Miljanović-Zubac.

7. februar

NOVINSKA agencija FoNet napunila 27 godina postojanja i rada, kao najstarija aktivna privatna i nezavisna agencija u Srbiji.

15. februar

POVODOM Dana državnosti, novinarka TV N1 Jelena Zorić dobila je državno odlikovanje - Srebrnu medalju za posebne zasluge u oblasti novinarstva, kao i Gordana Uzelac sa Televizije Pink, Zoran Maksimović (Prva televizija) i Bratislav Ilić (TV B92).

7. februar

MEDIJSKA udruženja i analitičari ocenili su da je nedopušto da se odabranim medijima dostavljaju podaci i materijali iz istrage, kao što je slučaj sa Pink i tabloidima, koji su objavili dokaze sa inkrimisanim lokacijama i snimke presretnutih

razgovora između okrivljenih. A pravni stručnjaci upozoravaju da se objavljinjem dokaza iz istrage povređuje pretpostavka nevinosti okrivljenih i odlučivanje prepusta sudu javnosti, a takođe i da curenje po zakonu tajnih podataka može da upozori saradnike klana koji i dalje nisu uhapšeni, čime se znatno otežava posao postupajućeg tužioca.

Božić: Za vlast nismo mediji, već neprijatelji

"Nikada u Srbiji odnos prema novinarima nije bio idealan, ali se nikada nije ovako otvoreno priznavao da se krše zakoni i Ustav. Deluje kao da se podražumeva da novinari mogu da se šikaniraju, da bez posledica možete da ignorirate pitanja koja su od javnog interesa. Vlast svakodnevno pokazuje da mediji koji nisu kontrolisani za njih nisu mediji već neprijatelji." (Igor Božić, izvršni producent TV N1, za Danas)

Gutereš: Politička zloupotreba pandemije

"Koristeći pandemiju kao izgovor, vlasti nekih zemalja preduzele su oštretne bezbednosne mere, usvojile hitne mere da uguše nelegalne slobode, učutkuju nezavisne medije i blokiraju rad nevladinih organizacija. Restrikcije vezane za pandemiju služe kao izgovor da podržu izborne procese, oslabi opozicione glasove i uguše kritike." (Antonio Guterš, generalni sekretar UN)

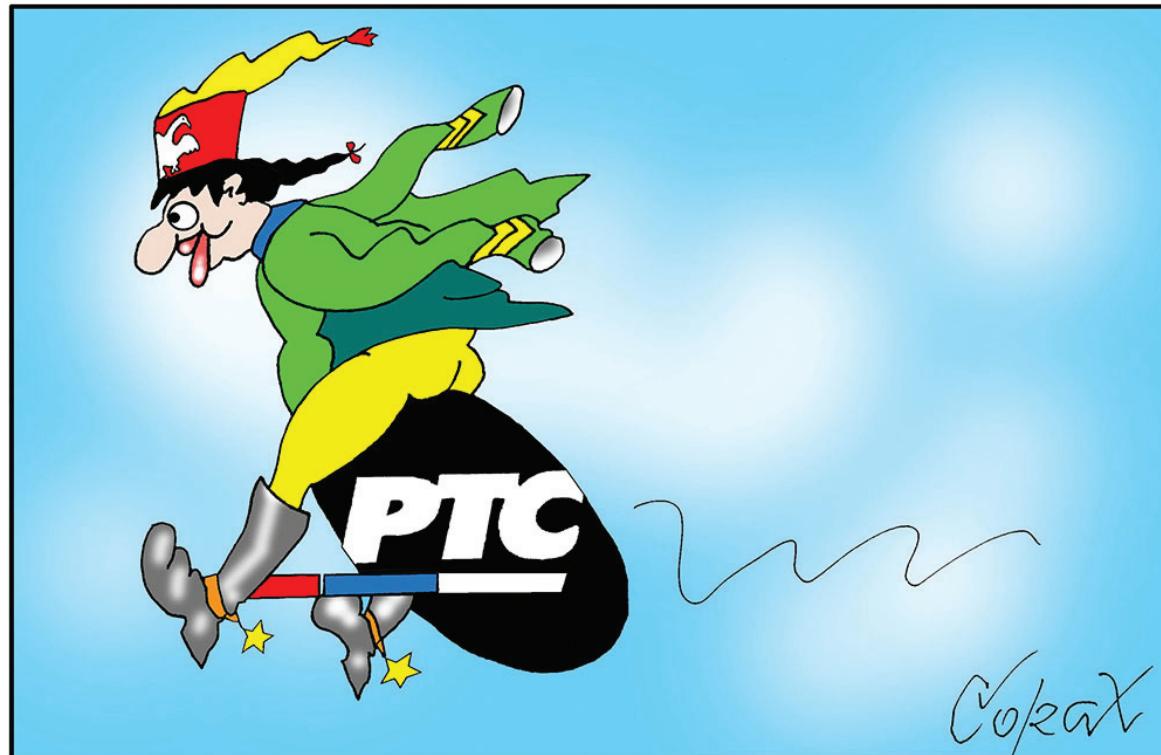
U prethodnom mandatu forsirao je DB uređivanje prečutkivanjem, disciplinom koju je, kao tobože nesrpsku (*Nije srpski čutati*), metnuo u naziv svog tok-šoua

Vest je očekivana, Upravni odbor Javne medijske ustanove Radio-televizije Srbije (RTS) imenovao je 2. februara Dragana Bujoševića za generalnog direktora, na mandatni period od pet godina. Bujoševiću će to biti drugi mandat na čelu RTS-a; prvi je počeo nakon smrti bivšeg direktora Aleksandra Tijanića, istorao ga do kraja, iako je 2019. ispunio uslove za penziju.

Dužinom mandata i kreativnim slugeranjstvom svrstava se u red prepoznatljivih figura ovdašnjeg novinarstva koje su obeležile značajne istorijske periode, poput utemeljitelja ratno-huškačkog televizijskog izraza. Uz ratnog huškača Milorada Vučelića i glasnogovornika mirnodopske smrti Aleksandra Tijanića.

Njegovu karijeru pre RTS-faze obeležili su značajni događaji novije istorije, poput donošenja Šešelj-vučićevskog Zakona o informisanju i petooktobarskog prevrata; po Zakonu je, kao glavni i odgovorni urednik Evropljani (vlasnik Slavko Ćuruvija) kažnjen sa 400 hiljada dinara (60.000 dolara), a koji dan nakon 5. oktobra 2000. objavio je sa Ivanom Radovanovićem knjigu "Peti oktobar - 24 sata prevrata".

Radio je u nedeljniku NIN kao novinar i glavni urednik, a njegovo urednikovanje obeležilo je i jednu fazu Politike; verovatno postoji nekakva logika u Bujoševićevoj strahovladi i, paralelno s njom, favorizovanju kadrova koji

Dragan Bujošević, nastavak karijere

RITAM POGUBNE DESTRUKE

su se proslavili u vreme Slobođana Miloševića, ali nikone otkrio ritam njene pogubne destrukcije.

Novinarski rizik i njihova socijalna prava shvata specifično: "Meni u Politici nisu objavili ništa skoro dve i po godine. Jesam li išao po ulici i vikao zbog toga? Kada su nam 1998. godine sudili zbog rušenja ustavnog porekla s Evropljanom, nisam plakao, iako bih, da presuda nije ukinuta, i dan-danas plaćao tu kaznu. Izbor je vaš. Ako hoćeš da to radiš, plati cenu. Tačka", Bujoševićev

je viđenje cene bavljenja novinarstvom.

Nije bilo prilike, a, po sve mu sudeći, ni razloga za kadrovskim intervencijama unutar RTS, te ovde Bujošević nije demonstrirao svoje viđenje odnosa prema kadrovima. Koji bi - iskustvo govori - bili bez suvišnog i predugog razmišljanja otpušteni. Za sad nisu, bili su na liniji.

U prethodnom mandatu Bujošević je neštimice forsirao uređivanje prečutkivanjem, disciplinom koju je, kao tobože nesrpsku (*Nije srpski čutati*), metnuo u naziv svog tok-šoua koji je oba-

rao rekorde u dosadi, a i brzini menjanja kanala braće Karić i kasnije Prve TV kada se na ekranu ukaže prepoznatljivo lice voditelja.

Nije bila bolja ni teletabilis igrana produkcija državne televizije za njegova vaka, u kojoj se izdvaja uistinu istorijski, nezapamćeni (niko nije stigao do kraja prve epizode) serijal "Nemanjici", vredan 2,7 miliona evra.

Povezivan sa demokratama, docnjije i sa liberalima, osporavan i nagradivan, stekao je u profesiji, dok se nije autorski samopovredio, najviše zvanje u struci - "zna

da piše". Što mu dođe kao oficirska karakteristika "narocito se ističe".

Nije ga to zanimalo, neka sam vidi šta će sa teretom odluke. I motivacijom.

Dragan je Bujošević možda i pripadao nekoj stranci, ali je, ispostavilo se, bez obzira na stranačke naklonosti, često bio spremjan na brutalni obračun sa istinom.

Ne ide mu se u penziju, a, ruku na srce, ko bi jasnije od njega pročitao onaj šešeljevski spisak za odstrel iz 1992.

Optimisti veruju da ima ljudi za spisak.

BOJAN TONČIĆ

IN MEMORIAM: Petar Petrović (1946 - 2021)

PRAVI UREDNIK I VELIKI BORAC ZA SLOBODU MEDIJA

Dugogodišnji glavni i odgovorni urednik lista Dnevnik i jedan od osnivača i predsednik Nezavisnog društva novinara Vojvodine (2000-2004), Petar Petrović, preminuo je krajem januara u Novom Sadu, u 75. godini.

"Njegova beskompromisna borba tokom devedesetih

za etičko novinarstvo, a nakon pada Miloševićevog režima za podizanje kvaliteta lista Dnevnik, ostaće u pamćenju novinarske zajednice. Petar Petrović je bio uzor za mlade novinare i pamtićemo ga kao velikog borca za slobodu medija, istinu i pravdu", saopšto je NDNV.

Aktuelni predsednik društva

Norbert Šinković rekao je da je Petrović kao izuzetan novinar i urednik ostavio neizbrisiv trag u novinarstvu i borbi za medijske slobode

"Bio učitelj mlađim novinarama, a kolege ga pamte kao urednika u pravom smislu te reči, koji je umeo da sasluša novinara i da ga posavetuje. Bio je principijelan i dosledan u obrani novinarske profesije i štitio je svoje novinare od političkih napada i pritisaka", istakao je Šinković i dodao da je Petrović ostavio veliki trag u vojvodanskom i regionalnom novinarstvu.

Nekadašnji novinar Dnevnika i pisac Đorđe Randelj podsetio

je na komemoraciji u vojvodanskom novinarskom društvu da je Pera Petrović bio jedan od organizatora štrajka u Dnevniku 1993. godine.

"Tada novine nisu izlazile 55 dana, što je bio evropski rekord. Posle toga smo bili izbačeni iz Dnevnika i prešli smo u Nezavisni, gde smo kao platudobijali mesni narezak i slične stvari, jer za više od toga nije bilo", podsetio je Randelj.

Petrović se vratio na uredničko mesto u Dnevniku krajem 2000. godine i u najstarijem vojvodanskom dnevnom listu se penzionisao. Sahranjen je na Novom groblju u Novom Sadu.

Vlast i novinari

Vesna Radojević
(istraživački portal KRIK)

NEĆU ništa novo reći ako odnos vlasti prema određenim novinarima i novinarkama očenim kao siledžijski - brojni funkcioneri se ugledaju na one najviše, pa imamo širom Srbije umišljene serije koje misle da nemaju nikakvu odgovornost prema javnosti i novinarima. Toliko su bahati, da im nije jasno zašto se uopšte neko usuđuje da ih nešto pita. To uče i od premijerke i od predesnika, ali i drugih funkcionera skoro svakog dana. Ali, pošto svi nabrojani gotovo nikada ne smiju da učestvuju u duelima, ili da sednu sa novinarima koji će nešto zaista da ih pitaju, razumem da je siledžištvo samo fasada iza koja ima malo ili čak nimalo samopouzdanja. I tu javnost i mediji, već odnose pobedu.

Željko Matorčević
(portal Žig Info)

ODNOS najviših državnih zvaničnika prema medijima i novinarima koji nisu pod kontrolom režima je isti na svim nivoima vlasti kao i u Grockoj. Mi ovde u Grockoj nakon dve godine od paljenja kuće kolegi Jovanoviću, imamo isti tretman kao i pre nemilog događaja. Nažlost, primer iz Grocke se preneo na sve nivoje vlasti u Srbiji, ipak su to sve "deca" iz iste škole i od istog učitelja.

Predrag Momčilović
(portal Mašina)

KAO novinar koji pre svega praktički oblasti energetike i zaštite životne sredine primećujem da se odnos državnih zvaničnika prema nama kako vreme prolazi sve više pogoršava. Kako pitanja energetike i zaštite životne sredine dobijaju na značaju i raste interesovanje javnosti za njih, političari zaduženi za navedene oblasti postaju sve nedostupniji. Posebno se situacija pogoršala tokom pandemije, kada je pristup institucijama otežan, a određeni novinari nisu mogli da prisustvuju pojedinim javnim raspravama.

Takođe praćenje javnih rasprava u oblasti energetike i zaštite životne sredine je otežano, jer nije moguće imati objektivno izveštavanje kada se javne rasprave održavaju bez prisustva vlasti nepodobne javnosti.

Stav

Ubiti u medijima

Piše: Milan Radonjić

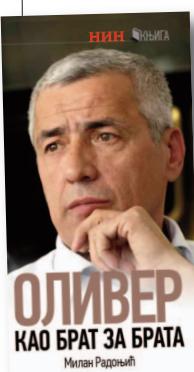
Oliver Ivanović bio je predmet okrutne medijske kampanje difamacije koja je imala dva glavna pravca i cilja. Jedan je bio da se u srpskoj javnosti na Kosovu predstavi kao neko ko radi protiv zajednice kojoj pripada (TV Most Zvečan), a drugi da ga predstavi kao čoveka koji nema osnovnog ljudskog saosećanja (TV Pink). Dakle bio je karakterisan kao ne-Srbin i kao ne-čovek.

Ivanovićev slučaj je posebno eklatantan zato što je u njemu očigledno da granica između medijskog atentata na jednu ličnost i njene fizičke likvidacije postoji samo na simboličkom nivou, dok je u praksi praktično - nepostojeća.

Ogroman deo odgovornosti za ovakvo stanje medija pretvorenih u oruđa za sprovođenje inkvizicijskog modela upravljanja društvom, leži na vlasti koja nije manipuliše, a deo pripada profesionalnim i sindikalnim udruženjima koja nisu pronašla način da se ovakvom teroru nad čitavim društvom glasnije, oštire i efikasnije suprotstave. Posledice, koje ovakva medijska i društvena praksa proizvodi, razorne su za samo tkivo zajednice, a, kako primer Olivera Ivanovića pokazuje, one mogu biti i smrtonosne.

Medijska kampanja protiv Ivanovića je, kako se ispostavlja, veoma važna karika i u istrazi njegovog ubistva. Tokom oktobra 2017. godine, posle brojnih pretnji upada u porodični stan i paljevine automobila, Televizija Most iz Zvečana, inače medijska kuća sponzorisana milionima dinara srpskih poreskih obveznika, objavila je tekst pod naslovom Oliver Ivanović sa KFOR dogovara predaju severa Kosova Albancima. Ista "vest" bila je zasnovana na fotografijama koje su nastale prilikom njegovog susreta sa oficirima KFOR u Vučitrnu, odnosno prilikom prelaska Ivanovića iz taksija u vozilo KFOR, u blizini starog mosta u Vučitrnu.

Do danas je ostalo nepoznato ko je ovu lažnu vest napisao, ili kao gotovo doneo u TV Most, a još manje to ko je Ivanović tajno pratilo na sastanak koji nije bio medijski događaj. Dakle reč je o osobama koje su docnije ubijenog lidera opozicije tajno pratile i snimale.

Jedan od ljudi koji su Olivera Ivanovića pratili u danima pred ubistvo Marko Rošić danas se nalazi u zatvoru u Prištini, kao pripadnik kriminalne organizacije koja je, prema navodima iz optužnice Specijalnog tužilaštva Kosova, organizovala atentat na Ivanovića.

Deo kampanje koja je trebalo da Ivanovića predstavi kao nečoveka, realizovali su TV Most i TV Pink koje su emi-

Medijska kampanja, utemeljena na lažima i moralnim diskvalifikacijama, bila je uvod u ubistvo kosovskog opozicionog lidera Olivera Ivanovića

tovale propagandni spot zasnovan na tragičnom ubistvu Miloša Šćepanovića iz Kosovske Mitrovice. Pokojni Šćepanović bio je zaposlen u preduzeću Rad 028 koje dobija većinu tenderskih poslova koje raspisuju opštine na severu Kosova, a iznosi koji se po ovom osnovu slivaju iz državne kase Srbije u ovu firmu mere se milionima evra. Takođe, Šćepanović je bio u prijateljskim odnosima sa Milanom Radočićem, koji se u Mitrovici apostrofirao kao stvarni vlasnik Rad 028.

Radočić je optužnicom Specijalnog tužilaštva Kosova optužen kao glavni organizator i nalogdavac kriminalne grupe koja je ubila Olivera Ivanovića. Događaji i komunikacija koju je ubijeni Šćepanović imao u danu u kojem je stradao morale bi biti predmet istrage Ivanovićevog ubistva, jednako kao i produkcija spota kojim je difamiran pokojni lider G1 SDP.

U kampanju laganja Ivanovića uključio se posredno i predsednik Republike, odgovarajući na pitanje novinara mitrovačkog Jedinstva, lokalnog medija koji se izdržava novcem poreskih obveznika Srbije. Prilikom otvaranja fabrike Gruner u Vlasotincu 18. oktobra 2017., dan posle emitovanja spota – poternice za Ivanovićem na TV Pink, Aleksandar Vučić je potpuno van konteksta događaja kome je prisustvovao pristao da odgovori na postavljeno pitanje o Šćepanovićevom ubistvu koje se u Kosovskoj Mitrovici dogodilo tri nedelje ranije i obavezao se na to da će srpska i kosovska policija zajedno raditi na njegovom rešenju. Direkcija Sever Kosovske policijske službe razrešila je ovo ubistvo još u septembru 2017. i za njega osumnjičila Ivana Rajčića koji je od septembra 2017. u bekstvu. I pored javno datog obećanja da će se u sadejstvu MUP Srbije i KPS doći do pravnog epiloga ovog zločina, u narednim mesecima i godinama Vučić nije odgovorio na pisane molbe za razgovor, koje je njegovom kabinetu upućivala majka ubijenog Šćepanovića.

Manipulacija medijskim narativima opasna je uvek, a najviše kada dolazi od vlasti, jer tako izgovorena reč predstavlja stav režima, određenje dominantnih vrednosti jednog društva i onoga što je socijalno prihvativno ponašanje. Na primeru Olivera Ivanovića prepoznajemo da ona predstavlja i svojevrsnu ekskomunikaciju iz zajednice, koja se u duboko i dugo traumatizovanom društvu, poput onog na severu Kosova, može pokazati i smrtonosno. I pokazala se.

U ovakvim okolnostima, obaveza je profesionalnih udruženja i obrazovnih institucija da nađu način da se ovakve medijske hajke na ljudе preduprede, ili da se prema njihovim realizatorima sprovedu sankcije.

Jedan od načina bio bi profesionalno licenciranje u novinarstvu, po uzoru na druga esnafска udruženja (lekara, advokata). Kampanje u medijima, kako tragično svedoči primer Olivera Ivanovića, mogu biti i smrtonosne, u doslovnom smislu.

Ukupna dodeljena sredstva po godina od svih organa vlasti

U EVRIMA

2015	9.679.913
2016	10.037.786
2017	10.680.661
2018	12.618.302
2019	13.675.062
2020	14.129.585

ukupno: 70.818.309

Ideja je bila da medijski stručnjaci u konkursnim komisijama, nezavisni od vlasti, odlučuju o podršci medijskim projektima iz javnih sredstava, a da visoko vrednuju upravo one sadržaje koji će – što bi bila definicija odgovornog i profesionalnog novinarstva – imati kritički otklon od vlasti, u želji da ona bude bolja i odgovornija, ali, ispostavilo se da se dobar deo novca troši na reklamiranje organa vlasti, pa čak i na izluđivanje građana lažnim vestima i spinovanjima

Nedim Sejdinović

Ni najpesimističniji medijski stručnjaci koji su godine stukli zalažući se da država u medijsku sferu finansijski intervenski isključivo podržavajući javni interes u sferi javnog informisanja, što će reći (su)finansirajući najkvalitetnije medijske sadržaje – nisu mogli naslutiti u šta će se ovaj proces, koji je definisan zakonima iz 2014. godine, pretvoriti kada usledi njegova praktična primena. Kao što, uostalom, nisu mogli naslutiti da će ovako katastrofalno loše izgledati naša medijska scena šest i po godina nakon što su usvojeni medijski zakoni koje su, uz izvesne otklone, podržali i u medijska i novinarska udruženja, i međunarodne organizacije, učlanjući u njih ogromnu energiju i još veću nadu. Bilo je, međutim, nagoveštaja već prve godine primene nove legislative da će se zakoni kretati drumom, a da će medijska scena ići šumom, u kojoj važi zakon jačeg, odnosno zakon onoga koji je bliži skutima gospodki koja upravlja novcem građana. Ti nagoveštaji su u međuvremenu – u ogromnom broju slučajeva – postali surova realnost.

Projekcija idealnog stanja bila je da će država izaći iz vlasništva u medijima, ali da će sa druge strane finansijski podržavati medijske sadržaje koji u prvi plan stavljaju građane i njihove informativne potrebe, i koji će biti nekakav zamajac za demokratizaciju društva i povećanje transparentnosti vlasti.

BAHAĆENJE PO ZAKONU

Dakle, ideja je bila da medijski stručnjaci u **Konkursnim komisijama**, nezavisni od vlasti, odlučuju o podršci medijskim projektima iz javnih sred-

stava, a da visoko vrednuju upravo one sadržaje koji će – što bi bila definicija odgovornog i profesionalnog novinarstva – imati kritički otklon od vlasti u želji da ona bude bolja i odgovornija.

Sada deluje prilično naivno tadašnje uverenje eksperata da će država – zahvaljujući novim zakonskim rešenjima – usmeravati novac ka najprofessionalijim medijima. Deluje naivna i projekcija da će svi mediji biti tretirani ravnopravno, bez diskriminacije, odnosno da će biti uspostavljena nekakva normalna tržišna utakmica, koja je bila onemogućena zbog činjenice da su javni mediji, pogotovo na lokalnu, bili absolutno dominantni i često onemogućavali razvoj alternativne. Još su bili naivniji oni koji su verovali da će u Srbiji zavladati medijski pluralizam (i na lokalnom nivou), koji je – uzgred budi rečeno – garantovan i medijskim zakonima.

I nisu samo veliko poverenje u medijske zakone imali ovdašnji "medijolozi" nego i međunarodna zajednica, pa je Srbija, zahvaljujući njima, 2014. i 2015. godine doživela značajan uspon na raznim komparativnim listama koje mere nivo medijskih sloboda. Na tim rejting-listama **Srbije** je postepeno u godinama koje su usledile, često i manje nego što je zaslужila, padala, da bi prošle godine – zahvaljujući u dobroj meri stanju u medijima – Srbija izgubila status demokratske države i postala zemlja tzv. hibridnog režima (Fridom haus). 2014. je po nivou medijskih sloboda bila na **53. mestu**, a sada je bome dospela na **93. poziciju**, za dlaku prestigavši **Gvineju Bisao, Liberiju, Ukrajinu i Mauritaniju** (Reporteri bez granica).

NAGRADA ZA REKLAMU VLASTI I RUGANJE KODEKSU

Osim loših međunarodnih ocena, šta još danas imamo na meniju? Skoro niti jedna nada, kao uostalom ni "duša medijskih zakona" – nije doživela materijalizaciju. Kao prvo, država nije izšla iz vlasništva u medijima, **Tanjug** je drastičan primer, ali nije samo on u pitanju.

Konkursno sufinansiranje - od nade do razočarenja

PROPAGANDA I JAVNI INTERES

Drugo, u konkursnim komisijama – izuzev u dobrom ciklusima **Ministarstva kulture i informisanja**, kao i retkim primerima na lokalnu – uglavnom ne sede nezavisni medijski stručnjaci već ljudi koji samo sprovode odluke koje je prethodno donela najčešće **Stranka**. Treće, retko se finansiraju medijski sadržaji koji u sebi imaju komponentnu istraživanja i kritičkog otklona, a mnogo češće projekti koji zapravo reklamiraju organ vlasti i njegove aktivnosti. Iako u **Pravilniku**, koji bi trebalo da bliže definiše proces konkursnog sufinansiranja, stoji da su u prednosti oni mediji koji se pridržavaju profesionalnog kodeksa, u praksi smo svedoci – i o tome je često izveštavano – da sredstva, i to ne mala, dobijaju i oni koji svakodnevno krše ne samo etičke nego i elementarne civilizacijske norme. Peto, pokazalo se i da mnogi mediji nisu dorasli početnoj ideji konkursnog sufinansiranja, pa dostavljaju copy-paste projekte "sumnjivog" kvaliteta.

Pored toga, mediji nisu tretirani podjednakom: u mnogim slučajevima primetno je da su posebno favorizovani oni koji su bili "predmet privatizacije", što govori da mnogi privatizovani mediji, odnosno nekadašnja javna preduzeća – kupljeni, po pravilu, od pojedinaca i firmi povezanih sa vladajućim strankama – imaju trenutno nekakav hibridni status. I dalje se – ovoga puta ne direktnim subvencijama, već kroz sistem konkursnog sufinansiranja, ali i kroz sistem javnih nabavki – njihov bezmalo celokupni rad finansira novcem građana, što naravno podrazumeva dinamičnu bliskost tih medija i lokalne vlasti. U nekim, pak, drugim sredinama, u kojima nisu postojala jaka lokalna informativna javna preduzeća, absolutni favoriti za dobijanje novca su privatne televizije koje nedvosmisleno i neprikriveno rade u službi vlasti. Namera da se uspostavi nekakva bar koliko-toliko fer tržišna utakmica nije ostvarena, a skoro da je neverovatna želja lokalnih vlasti da imaju "svoje" televizije na kojima će se, po ugledu na nekadašnja javna medijska preduzeća, svako malo sličati. Forma je promenjena, ali suština je ostala ista.

PREŽIVETI POD KONTROLOM REŽIMA

Država je nastavila i na druge načine – kroz javne nabavke, preko javnih preduzeća i slično – da finansira medije, a ovaj proces je – sem nekih korisnih istraživanja – uglavnom pod velom tajne. Nećemo sada previše ulaziti u ovu temu, ali postoje jasne naznake da se neki lojalni mediji finansiraju i preko povezanih,

preduzeća. Takođe ćemo samo spomenuti da i privatni oglašivači veoma često novac usmeravaju ka medijima koji su **propagandna glasila**, jer žele da vlašću – na tržištu kojim još uvek dominira država – da imaju "korektnе" odnose. Ukratko, mrka kapa za nezavisne, čitaj: profesionalne medije, koji su uglavnom na ivici opstanka i koji preživljavaju samo stoga što sa vremenom na vreme dobiju veštačko disanje od nekih stranih fondacija ili zavaljujući nadljudskim naporima osnivača. Nada da će se nepravilnosti medijske scene u određenoj meri ispeglati tako što će gradani kroz razne **crowdfunding** kampanje direktno finansirati kvalitetne medije, možda će nekada postati i stvarnost, ali tada mnogi od nas više neće biti živi. Ni mediji, ni novinari.

U **Medijskoj strategiji**, koja je usvojena početkom prošle godine ima sjajnih rešenja koje mogu poboljšati sistem konkursnog sufinansiranja medijskih sadržaja, ali pitanje svih pitanja je kako izmenama zakona naterati vlast da poštuje zakone u kontekstu u kome je vladavina prava na dramatično niskim granama. Naime, da postojeći zakonski okvir omogućava da se – kada za to postoji tzv. politička volja – ovaj proces odvija sasvim solidno, pokazuju neki konkursi Ministarstva kulture i informisanja ili recimo **Grada Šapca**. Ali šta ćemo ako ne postoji ta politička volja i ako vlast ne želi da mu neko istrgne iz čvrstog zagrljaja većinu medija u zemlji? Da je postojala namera, moglo se konkursno sufinansirajući i ranije unaprediti, s obzirom na to da su mnoge organizacije analizirale ovaj proces i dale predloge kako bi uz male izmene zakona i podzakonskih akata – stvari izgledale mnogo bolje.

Podsetimo da je još **Bela knjiga**, koju su **2016.** izradila medijska i novinarska udruženja, u saradnji sa **Centrom za održive zajednice**, signalizirala da postoje brojne anomalije u primeni medijskih zakona. Ona je, između ostalog, preporučila da se obezbede mehanizmi koji će omogućiti transparentnost procesa, evaluaciju projekata, kao i učešće u konkursnim komisijama kompetentnih i moralno neupitnih osoba. Nažalost, preporuke Bele knjige nikada nisu implementirane. Naprotiv, praksa se u narednim godinama značajno pogoršala, o čemu su neki mediji – a najčešće istraživački centri poput **CINS, KRIK i BIRN** – redovno izveštavali.

PROJEKTNO KORUMPIRANJE

Možda će baza podataka konkursnog sufinansiranja na svim nivoima vlasti, uz prateću web-aplikaciju, koju je izradio Centar za održive zajednice,

pomoći da još bolje razumemo šta se sa ovim procesom dešavalо proteklih šest godina. Projekat "**Otvorenim podacima do boljeg konkursnog sufinansiranja medijskih sadržaja**", kojeg su podržali **Misija OEBS** i Ministarstvo kulture i informisanja, imao je za cilj ne samo da se prikupi relevantne podatke već i da ih stavi u službu javnosti, da ih učini dostupnim u mašinski čitljivom formatu koji će zainteresovanima omogućivati dalja istraživanja, analize i dopune. Ne treba smetnuti s uma da je jedan od preduslova demokratizacije to da se podaci koji proizvode javne službe učine otvoreni, vidljivim i upotrebljivim. Ali jasno je da je put do toga da do takvih podataka dolazimo jednostavnom pretragom sajta organa vlasti ili preko **Portala otvorenih podataka** – veoma dug i prepun izazova.

Već površna analiza podataka do kojih je došao **COZ** otkriva mnoge zanimljive stvari. Recimo, država je u proteklih šest godina podržala čak **11.506 medijskih projekata**, a taj broj se iz godine u godinu povećava. Ukupno je država na svim nivoima u medijsku sferu preko konkursa "ubacila" više od **70 miliona evra**. Pre šest godina su mediji (i medijske organizacije) dobili oko **9,7 miliona evra**, a **2016.** – nešto više od **10 miliona**. U **2017.** iznos je približan **10,7 miliona evra**, a **2018.** – **12,6 miliona evra**. Preprošle godine država interveniše putem konkursa u medijsku sferu sa čak **13,7 miliona evra**, da bi **2020.** (za prvi devet meseci) bio dosegnut rekord od čak **14,1 miliona evra**.

Ove informacije bi bile izuzetno dobra vest da novac građana odista odlazi na kvalitetne medijske sadržaje koji drže do interesa građana. Da je tako, mi bismo živeli u jednom mnogo boljem društvu. Ali, to na žalost nije slučaj. Dobar deo novca se troši na reklamiranje organa vlasti, pa čak i na izluđivanje građana lažnim vestima i spinovanjima. Neki će medijski stručnjaci reći da je situacija takva da su mnogi mediji, zahvaljujući ovom novcu, ali i drugim državnim davanjima, zapravo "korumpirani". A upravo se to htelo izbegći zakonima iz 2014. godine. Da li će se ta praksa "korumpiranja" nastaviti ili će se promeniti, tačka je na kojoj će se lomiti svaka buduća medijska reforma, pa i ova koju očekujemo kroz implementaciju Medijske strategije.

Kada pogledamo ko su šampioni konkursnog sufinansiranja, doći ćemo do zaključka da su to uglavnom nekadašnja javna medijska pre-

duzeća koja su bila predmet privatizacije. U vrhu su **RTV Novi Pazar (2.130.224 evra)**, **Sremska televizija Šid (816.274 evra)**, **Novosadska TV (796.938)** i **Studio B (756.292)**. Oni najviše novca dobijaju od lokalnih organa vlasti. Dobro se kotira i **RTV Belle Amie iz Niša**, koja u ovom gradu ima ulogu lokalnog javnog servisa. Ne zna se koliko novaca od grada, i po kojim osnovama, dobija **RTV Kragujevac**, medij kojem je poništena privatizacija i koji je vraćen u ruke "svoje" lokalne samouprave, koja inače do sada niti jednom nije raspisala konkursno za medijske projekte. Šta se zapravo desilo? Zapravo su – po svemu suđeći – lokalne vlasti zadržale sa ovim medijima, i pored privatizacije, manje-više isti odnos koji su imali i ranije. Pronašli su samo drugi način kako da ih finansiraju.

NAGRADA ZA KRŠENJE KODEKSA

Kada su donošeni zakoni, nikome ni na kraj pameti nije palo da će značajna sredstva putem konkursa dobijati i mediji koji kontinuirano krše novinarski kodeks. Tabloidi – **Alo, Kurir, Srpski telegraf i Informer** – koji su u drugoj polovini 2019. godine čak 3.900 puta prekršili **Kodeks novinara Srbije** (izveštaj **Saveta za štampu**), za prvi pet meseci prošle godine dobili su nešto manje od **26 miliona dinara** na lokalnim konkursima, kako je saopštilo **UNS**. Oni se posebno dobro kotiraju na konkursima **Grada Beograda**.

Prema podacima do kojih je došao COZ, izdavač **Informer** je u proteklih četiri godine na konkursima glavnog grada dobio više od **100.000 evra**. Nešto manje su dobili **Kurir** i **Srpski telegraf**, odnosno njihovi izdavači – nešto više od **90.000 evra**. Izdavač **Kurira**, **Adria media grupi**, ukupno su odobreni projekti u vrednosti većoj od **310.000 evra**, a osnivač **Srpskog telegrafa** je ukinjio na ovaj način prihod od više od **210.000 evra**. Interesantno je da se u obrazloženju odluke o dodeli sredstava ovim i ovakvim medijima nalazi cinična nota kojom se konstatuje da ovi mediji nisu naklonjeni kodeksu, ali da se konkursna komisija nuda da će oni sredstva građana upotrebiti tako što će ubuduće više poštovati etičke norme. Nažalost, novac je očigledno otiašao u druge namene, jer se broj kršenja kodeksa iz godine u godinu uvećava.

Za kraj treba reći da su problemi koji prate konkursno sufinansiranje medijskih sadržaja tako veliki da pojedini medijski stručnjaci predlažu da se ono jednostavno – ukinje. Ali time ništa ne bismo dobili. Zapravo bismo se vratili korak unazad i omogućili organima vlasti da – kao što su to ranije radili – bez ikakve procedure prebacuju novac medijima, iz mraka svojih kabinetova. Ako ništa drugo, konkursno sufinansiranje je omogućilo da anomalije u odnosima između vlasti i medija postanu vidljive. Možda će Medijska strategija bar donekle poboljšati ovaj proces, kako bi se – kako piše u njoj – obezbedilo „adekvatno ostvarivanje svrhe projektnog sufinansiranja“. Ako stvari krenu u boljem pravcu, to će baza COZ-a konstatovati. Nada umire poslednja.

Jovana Gligorijević

Teško da ima nekog ko je taj dan doživeo, a da se ne seća: **Uskrs, 11. april 1999.**, bombardovanje uveliko besni, a u **Dnevniku 2 RTS** samo kratka rečenica: "Danas je u Beogradu iz vatrenog oružja ubijen Slavko Ćuruvija."

Mnoge su se sramote redale te i ranijih godina, ali o ovoj se nedovoljno priča, o činjenici da je nesna smrt (**17 metaka u ledju**) jednog od najpoznatijih nezavisnih novinara, osnivača nekoliko slobodnih medija, čoveka čiji je **Dnevni Telegraf** prvi stradao od jezivog Vučićevog Zakona o informisanju iz 1998. godine u centralnoj informativnoj emisiji RTS zavredela - pet sekundi.

Godinu i po dana kasnije, režim je pao, a svi se ponadali da će sada svi režimski zločini biti razrešeni, a počiniovi i nalogodavci otkriveni. Prvo suđenje za ubistvo Ćuruvije počelo je **2015.**, završeno je osuđujućom presudom, no, presuda je ponistišena, a suđenje vraćeno na početak. Tek 20 godina od pada **Miloševića, 9. oktobra 2020.** počelo je novo suđenje, jer je **Apelacioni sud 7. septembra** ukinuo prvostepenu presudu i vratio predmet na ponovo suđenje prvostepenom судu.

Ukazao je na to da je **Specijalni sud** presudom prekoračio optužnicu i uvođenjem **NN lica** kao neposrednog izvršioca izmenio činjenično stanje opisano u njoj. Prvostepeni sud je dodao optuženima i radnje za koje nisu optuženi.

Suđenje se ponavlja za tadašnjeg **načelnika Resora državne bezbednosti (RDB) Radomira Markovića**, tadašnjeg šefa beogradskog centra RDB Milana Radonjića, kao i **pripadnika rezervnog sastava RDB Miroslava Kuraka i operativca RDB Ratka Romića**. Radomir Marković je prvobitnom, a potom ukinutom presudom bio osuđen na **30 godina** zatvora za podstrekavanje na ubistvo Ćuruvije, a na istu kaznu za saizvršilaštvo u ubistvu osuđen je službenik DB Radonjić. Pripadnici ove službe Romić i Kurak, zbog saizvršilaštva u ubistvu, osuđeni su na po **20 godina** zatvora.

Pet meseci odlagano je ponovo suđenje (u oktobru su održana dva ročišta, a potom ništa), da bi konačno počelo **2. februara** ove godine. Tužilaštvo je na ponovljeno suđenju ostalo pri navodima svoje optužnice po kojoj je ubistvo počinjeno po nalogu nepoznate osobe iz vrha tadašnje vlasti, kao i da je Marković za to angažovao Radonjića, a on Romića i Kuraka.

Kako se navodi u optužnici, Ćuruvija je ubijen zbog "javnog istupanja u zemlji i inostranstvu i kritike nosilaca političke vlasti, mogućnosti da utiče na javno mnjenje i delovanje opozicionih društvenih snaga, a radi očuvanja postojeće vlasti".

Početak februara obeležili su tabloidni napisi inspirisani svedočenjima optuženih, poput "Ćuruvija je bio agent Službe: Bivši načelnik Državne bezbednosti ŠOKIRAO na ponovljenom suđenju" ili "Romić pred Specijalni

Suđenje za ubistvo Slavka Ćuruvije

GODINE PROCEDURALNIH ZAVRZLAMA

Ćuruvija dočekao bombe

Već tri navest dana načelnika armada NATO se je tovario smrти po Srbiju i Jugoslaviju. Tri navest dana, pod vrhovnim zapovjedništvom "vashingtonskog, 'bolešinskog rata' Adolfa Klementa i njegovih evropskih "glavljera" Blera, Širkara, Šredere... mukni, nošu i iz

to bilo treputak kada je "izdaja dostigla načinu takvu", kako je rekao profesor Marković, objašnjavajući da "izdaja nije uvek i nivozastavno bila direktna i brutalna", pa nastavila: "Kao što je, na primjer, mi ni izgledala pri neki dan kada mi je u JVL-u vlasnik jednog

Nakon pada Miloševića ponadali smo se da će režimski zločini biti razrešeni, a počinoci i nalogodavci otkriveni. Prvo suđenje za ubistvo Ćuruvije počelo je tek 2015., završeno je osuđujućom presudom, no, presuda je ponistišena, a suđenje vraćeno na početak. Tek 20 godina od pada Miloševića, 9. oktobra 2020. počelo je novo suđenje, jer je Apelacioni sud 7. septembra ukinuo prvostepenu presudu i vratio predmet na ponovo suđenje prvostepenom судu

Tek 20 godina od pada Miloševića, 9. oktobra 2020. počelo je novo suđenje, jer je Apelacioni sud 7. septembra ukinuo prvostepenu presudu i vratio predmet na ponovo suđenje prvostepenom судu

"Ja radim zato što želim da ova zemlja bude tako uređena da glavni urednici i novinari mogu slobodno da prave svoje novine, da te novine mogu slobodno da se prodaju, da građani mogu slobodno da ih pitaju..."

sudom otkrio sve o ubistvu Slavka Ćuruvije! Njihovi su iskazi zapravo na liniji onoga što Marković eksplicitno iznosi u svojoj odbrani, a to je da Ćuruvija nije ubijen zbog svog pišanja, nego zbog "saradnje sa stranim službama" i zbog "svojih kontakata u inostranstvu".

Diskreditacija žrtve je nešto što vidamo u sudskej praksi kad žrtva preživi. Diskreditacija ubijenog čeka od odbrane optuženih u najmanju je ruku originalan, a zapravo neukusan i ne mnogo inteligentan pristup. Čovek je ubijen, pa ubijen, upucan u **Svetogorskog ulici** usred bela dana, na pravdi boga. U tom je kontekstu njegov karakter potpuno irelevantan spram činjenice da je ubijen i da svi raspoloživi dokazi u postupku ukazuju da iza ubistva stoje tadašnji državni vrh i Resor Državne bezbednosti.

No, vratimo se na ponovljeno suđenje koje je u toku. Marković, Romić i Radonjić izneli su svoju odbranu, manje-više identičnu onoj u prvočitnom suđenju, začinjenu Markovićevim dušebrižničkim zapomaganjem: "Ako osudite nas, nikada nećete naći prave ubice."

Sud je **3. februara** doneo odluku da odbaci zahtev Tužilaštva da se u predmet uvrste izjave niza pripadnika Službe, date u istrazi **2001.** godine, među kojima neke podupiru optužnicu i smeštaju Ratka Romića i Miroslava Kuraka na mesto ubistva.

Reč je o najranijim svedočenjima operativaca koji su ne-posredno učestvovali u praćenju Slavka Ćuruvije, svakako mnogo autentičnijim nego što su ona izneta pred sudom **16-17** godina kasnije, kada je bilo očigledno i da mnogi govore pod pritiskom, i kada su iskoristili priliku da kažu kako se slabo čega sećaju. Sud se u svojoj odluci

pozvao na ranije rešenje Apelacionog suda, u kome se kaže da ova svedočenja nisu uzeta po zakonu koji je tada važio. Odbijene su i izjave **Cvijetina Milinkovića**, koji je u danu ubistva bio dežurni u beogradskom centru Resora DB, i **Zorana Pavića**, načelnika **Devetog odeljenja**, šefu ekipa obaveštajaca koji su pratili Ćuruviju. Reč je o načelnicima koji su o praćenju Ćuruvije najviše znali, ali su oni u međuvremenu preminuli. Milinković je na dan ubistva bio u stalnom kontaktu sa optuženim Radonjićem, tada novim načelnikom beogradskog centra, koji je preko njega izdao nalog za nagli prekid praćenja Ćuruvije. Kako je Milinko-

bila. Pored Prpe, svedočiće ponovo i deca Slavka Ćuruvije, **Rade i Jelena Ćuruvija Đurica**.

Na prvom suđenju, Jelena Ćuruvija Đurica rekla je da je njen otac imao sukob samo sa **Mirjanom Marković**, suprugom **Slobodana Miloševića**.

"Znao je da ga prisluškuju, jednom je čak i našao nešto u stanu, ali to nije shvatao ozbiljno, sve dok u Dnevniku, nije pročitan tekst iz Politike ekspres ("Ćuruvija dočekao bombe", 9. april 1999, autor Miroslav Marković, urednik Đorđe Martić, prim. nov.), taj javni poziv na linč. Tada smo se svi uplašili, ali on nije htio da

Prpa: Zapamtila bih Kurakovo lice

"Kada neko stoji iznad vas s pištoljem uperenim u vašu glavu, dok vi ležite na zemlji, onda ga dobro gledate. Ja sam gledala u ubicu, i ubica je gledao u mene. Nas dvoje smo se gledali, nisam ja njega videla iz daljine. Videla sam ga direktno nad sobom u trenutku kada je odlučivao da li će da me likvidira kao što je prethodno likvidirao Slavka do kog sam ležala. E, pa ta osoba koja je u njega pucala nije bio Kurak. Jer Kurak ima karakteristično lice koje bih zapamtila. Baš zato što su to granične ljudske situacije, naša čula budu naročito izoštrena. To jeste strašan šok, ali vi se nalazite pred smrću i gledate u smrt. Prema tome, ja sam gledala tog čoveka koji nije imao masku na licu i taj čovek nije bio Kurak." (Vreme, 11. april 2019.)

vić zapisao u dnevnik dežurstva, Radonjić mu je tada rekao da će prema novinaru biti preduzete „neke druge mere“.

Sud je, međutim, odlučio da ne izbaci iskaz **Milorada Ulemeka Legije** koji je rekao kako je Marković od njega tražio da ubije Ćuruviju. Istorijarka **Branka Prpa**, supruga Slavka Ćuruvije koja je u trenutku ubistva bila sa njim, udarena kundakom u glavu, svedočiće ponovo, što je trenutno onemogućava da suđenje komentariše u javnosti (vidi okvir).

Na prvom suđenju, njeno je svedočenje bilo ključno za to da u presudi N. N. lice bude označeno kao počinilac. Ona je, naime, eksplicitno tvrdila da ni Kurak ni Romić ne odgovaraju opisu osoba koje je videla neposredno pred udarac koji je do-

ode", rekla je Jelena Ćuruvija tokom svedočenja.

"Na članak pročitan u Dnevniku je reagovao tako što je razgovarao sa nekim iz vlasti, ta osoba ga je smirila, rekla mu je da ne brine, daje to samo bio deo medijskih napada. Zato je on ostao u zemlji, jer je dobio uveravanje da ništa strašno neće da se desi."

Uskoro ćemo dočekati i **22. februar** ubistva Slavka Ćuruvije. Svedoci onog vremena kažu da se na sahrani govorilo šapatom. Slabo se ko više seća da se baš zbog ovog ubistva **Zoran Đindić** sklonio u **Crnu Goru**, što mu se kasnije stavljalo na dušu, kao da Crna Gora nije bombardovana. I možda ga je baš taj metak od kog je '99. pobegao stigao onog sunčanog jutra u martu 2003.

Nikola Krstić

Stigli smo do kraja, ali prvog poluvremena. Bivši gradonačelnik **Grocke Dragoljub Simonović**, nekadašnji direktor **Železnica Srbije** i istaknuti član **Srpske napredne stranke**, osuden je na četiri godine i tri meseca zatvora za podstrekivanje na paljenje kuće **Milana Jovanovića**, novinara portala **Žig info** iz Grocke. **Vladimir Mihailović** je za isto krivično delo osuden na četiri godine zatvora, a **Aleksandar Marinković**, koji je, zapravo, bacio **"Molotovljev koktel"** u garažu, osuden je na četiri godine i tri meseca kao neposredni izvršilac. Marinković je i dalje u bekstvu, dok **Igor Novaković**, koji je takođe učestvovao u lancu podstrekivanja na napad i koji je angažovao Marinkovića, nije osuđen, jer je predmet protiv njega izdvojen, budući da se njegov advokat **Goran Pejić** nije pojavio na suđenju. Njemu će naknadno biti izrečena presuda.

Zločin i katarza

No, momenat u kojem prvooskriveni Dragoljub Simonović zajedno sa svojim advokatima **Viktorom Gostiljcem** i **Ivicom Vukovićem** izlazi iz prepune sudnice, nakon izricanja presude, ostaće zapamćen zauvek u očima prisutnih. On nije prilikom izlaska imao prepoznatljivi arogantni osmeh, već je sudnicu napustio uz gromoglasni aplauz ljudi iz medijskog sveta, koji već tri godine dolaze na ročišta, prate ih i iščekuju da Simonović bude osuđen.

Ipak, sudija **Slavko Žugić** je nakon izricanja presude, iako to nije morao, počeo da obrazlaže detaljnije zašto je Veće donelo takvu presudu. Naglasio je da je studio delu počinjenom protiv građanina, a ne novinara Milana Jovanovića.

"Sve je ukazivalo na to da oni to rade zajednički i u dogовору. Opstrukciju sam imao sve vreme. Na samom почетку, још 2019., рећено ми је да 'многи ћурим', па онда добijам обaveštenja да су branitelji okrivljenih на годишњем одмору, те Гостилjac, te Вуковић. Меđutim, онда smo ušli u jednu свесну коректну fazu, а затим, како се крај примикао, почели smo да добijamo захтеве за изuzeћа. Чим се добије захтев за изузетак bez jakog razloga, то је онда опструкција", kataržno je objasnjavao sudsija Žugić.

On je rekao da je prešao trnovit put tokom ovog suđenja. Svako ko je barem više od dva puta prisustvovao ovim ročištima, imao je priliku da se uveri koliko domaće pravosuđe ima rupa i krvina na svom putu do krajnjeg odredišta - pravde. Već tokom decembra prošle godine postalo je izuzetno neugodno, kada je ovo suđenje ušlo u seriju bezrazložnih odlaganja. Od ceremonijalnog kašnjenja braniteljke **Zore Dobričanin**, što je čak i veoma benigno u ovom slučaju, preko zloupotrebe epidemio-loških korona-mera, gde je, maltene, svako od okrivljenih iskoristio priliku da ne bude prisutan, pa sve do nastupa branitelja okrivljenih koji su neobuzданo vredali dostojanstvo Suda, sudsije i svih prisutnih.

Tužilac **Predrag Milovanović** je

FOTO: NUNS

PRVI KORAK DO PRAVDE: Jovanović sa novinarima nakon izricanja presude

Presuda za paljenje kuće novinaru MALA POBEDA INSTITUCIJA

Milan Jovanović i njegova supruga Jela Deljanin iznova su prolazili kroz traume sve vreme svedočenja, branitelji su pokušali opstrukturirati, sudija Slavko Žugić održao lekciju advokatima i okrivljenima

nakon suđenja izjavio da presuda jeste „mala pobeda institucija, ali da bi trebalo da se sačeka do pravosnažne“.

NAPREDNJACI PROTIV SVOG?

Milan Jovanović i njegova supruga **Jela Deljanin** iznova su prolazili kroz traume sve vreme svedočenja, tokom kojih su ih advokati provocirali i vrednili pitanjima koliko su zavesa, goblena, utičnica, kašika i viljuška imali u kući koja im je spaljena. Dovodili su im raznorazne stručnjake koji su tvrdili da „**poluspunjene**“ stvari imaju tržišnu vrednost. Procenjivali da li u izgoreлом krevetu može da se spava. Ranije, dok se suđenje odigravalo u **Katanicevoj**, pre nego što je premešteno u Palatu pravde, „slučajni prolaznici“ su se našli ispred zgrade Suda i pljeskali optuženom Simonoviću kao znak podrške.

Nadvio se oblak zebnje, nije bilo isključeno da će se i ovaj sudska proces, po godinama trajanja, pretvoriti u slučaj sličan suđenju optuženima za ubistvo **Slavka Čuruvije**.

Međutim, oči **Evropske unije**, kao i međunarodnih organizacija i aktera, bile su uperene ka ovom slučaju. **„Biće uskoro presuda za slučaj Milana Jovanovića. Moramo da ga rešimo što pre. Naše pravosuđe ima svoj posao i ono zna kako treba da uradi to - ja ne mogu da im se mešam. Sad znamo o čemu je reč. Reč je o**

malom padu i reč je o pojedinčnom slučaju; kazao je Aleksandar Vučić u aprilu 2020.

Iz ročišta u ročište, sudnicom su odjekivale reči branitelja okrivljenih kako se protiv njih vodi medijski rat, kako je svima u državi stalo da Simonović bude osuđen, kako on mora da bude žrtveno jagnje, pa se advokat **Ivica Vuković** zapitao u svojoj završnoj reči: **„A šta ako je ovaj čovek nevin? Ovo je marketing države, ali šta ako se pokaže baš ovih dana da je on žrtva obračuna unutar policije?“** aludirajući na sukob unutar MUP koji se već skoro mesec dana provlači kroz medije.

Čak je i Simonović rekao, pred sam kraj postupka, da se oseća kao da mu se sudi za vođenje terorističke organizacije. Štaviše, stvari su stajale potpuno drugačije u odnosu na početak suđenja.

ŽRTVA BOGOVIMA NOVINARSTVA

Milan Jovanović, pre svega, izgubio je svoj dom, i to je ono što je bilo najvažnije tokom sudskega procesa, jer oduzeto mu je osnovno ljudsko pravo. To su bile sudjiline reči. I pored toga što je odbrana svim snagama, koristeći sve raspoložive pravne mehanizme, odlagala kraj suđenja, presuda je ipak doneta u relativno kratkom roku. Advokatska ekipa okrivljenih je bila svesna društveno-političke težine ovog

Milan Jovanović:
Odbrana je sve vreme htela da mene stavi na optuženičku klupu. Za sat vremena, Dragoljub Simonović mi je uzeo sve što smo sticali čitavog život. Kako mogu da se vrata uspomene koje je progutao plamen? Kazite, kako biste se osećali da vaši unuci kažu da se plaše da prespavaju kod babe i dede? Zato će presuda pokazati da ne postoje nedodirljivi,

slučaja, te su joj govoranci i potezi bili poslednji trzaji opstrukcije.

„Odbrana je sve vreme htela da mene stavi na optuženičku klupu. Za sat vremena, Dragoljub Simonović mi je uzeo sve što smo sticali čitavog život. Kako mogu da se vrata uspomene koje je progutao plamen? Kazite, kako biste se osećali da vaši unuci kažu da se plaše da prespavaju kod babe i dede? Zato će presuda pokazati da ne postoje nedodirljivi,

Iako je Simonović „pušten niz vodu“, kako branjeni optuženi smatraju, ovo, ipak, jeste **„mala pobeda institucija“**, kako smatra tužilac Milovanović. Možda predsedniku Srbije ona i posluži da „tamo negde u svetu“ pokaže kako u Srbiji institucije tobože rade svoj posao, pa čak i kada je reč o ljudima iz njegove partije.

Ali, imajući u vidu da Srbija ima dugu istoriju represije nad novinarskom profesijom, nagomilane slučajevne nerešenog nasilja nad kollegicama i kolegama - Jovanović, kako i sam kaže, pristao je da njegova kuća i on budu žrtva, da bi neki mlađi novinari sutradan mogli da rade svoj posao časno i dostojanstveno.

Možda ovo jeste mala pobeda za institucije, ali je ipak značajna za novinarstvo.

Miša Brkić

Malo je falilo da Srbija krajem prošle godine otvorila jedno poglavlje u pregovorima sa Evropskom unijom. Poglavlje 8 - Konkurentnost izmaklo je "za dlaku" jer su, kako je izvestio odlično informisani dopisnik agencije Beta iz Brusela, najnovije analize pokazale da je došlo do zastoja u bitnim reformama u Srbiji što je neke članice EU navelo da stave "na led" otvaranje pregovora o jednom od najznačajnijih pregovaračkih poglavljia, ali i nekoliko drugih.

Ako bude pokušaja iz Beograda da ove godine zapadene dijalog s briselskom administracijom oko poglavljia Konkurenost veći problem (takoreći, pravi kamen oko vrata) od zastoja reformi mogao bi da bude sporazum o poslovnoj saradnji dve telekomunikacione kompanije - državnog Telekoma i Telenora, u vlasništvu češkog biznismena Petra Kelnera. Spektakularno otkriće novinara TV N1 o ugovoru ove dve kompanije koji ima "i ukus i miris" kartelskog udruživanja potpuno je razotkrilo prirodu konkurenčije u Srbiji i ulogu države u devastiranju tržišta, ali i pružilo dokaz kako vlast posrednim putem guši medijske slobode (takođe neutraličnu tačku u pregovorima s EU). Iako je afera oko ugovora tek na početku, do sada objavljeni podaci, uz dalje nezavisno i nepristransno razotkrivanje činjenica, mogli bi ozbiljno da otežaju poziciju Beograda u daljoj pregovaračkoj komunikaciji s Briselom. Ma koliko se srpska vlast i mediji pod njenom kontrolom trudili da minimalizuju težinu afere, sporazum Telekoma i Telenora predstavlja klasičan autogol koji je Srbija postigla u pregovorima s EU jer je taj poslovni dil postao bitan dokaz o karakteru beogradske vlasti.

BAHATI PROMOTERI "UNIŠTENJA" KONKURENCIJE

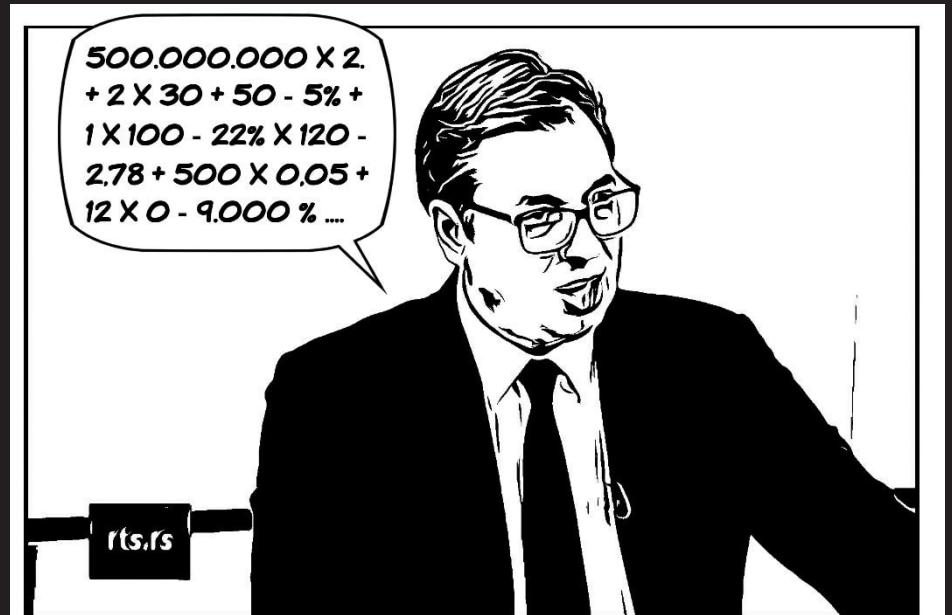
Samo za neupućene (u koje valjda ne spada briselska administracija) dogovor državne i privatne telekomunikacione kompanije, koji "miriše" na kartel, predstavlja iznenadenje. Nije tajna da Telekom godinama kontinuirano gradi tržišnu poziciju korišćenjem državnih perioda (resursa). Diskutabilno je i po evropskim propisima nedozvoljeno da država kao vlasnik pomaže Telekomu da se osposebi za tržišnu konkurenčiju. I apsolutno je zabranjeno da država arbitriira na tržištu i preoblikuje ga instrumentima ekonomske politike kako bi stvorila prostor za što bolje pozicioniranje svoje telekomunikacione kompanije.

Pod firmom razvojne strategije, Telekom već nekoliko godina koristi državne resurse i političku infrastrukturu vladajuće stranke (preoptimiranje zgrada za kablovsku televiziju od SBB-a u korist Telekoma) da bi na tržištu obezbedio prednost i svim raspoloživim sredstvima dotukao konkurenčiju.

Telekom & Telenor - pobude i posledice

TOLJAGOM POTRŽIŠTU

Sa bekgraundom državnog mezimca/buzdovana Telekom krajem 2020. godine ulazi u rat do uništenja protiv Junajted grupe i njenog provajdera medijskih sadržaja SBB. Kao saveznik u ratu za primat u distribuciji medijskih sadržaja izabran je Telenor koji je i dalje "ljuti" protivnik Telekoma u mobilnoj telefoniji. A sve po sistemu "neprijatelj mog neprijatelja je moj prijatelj"

STRIP: MILAN DOG

Ugovor Telekoma i Telenora samo je veliko finale dugogodišnje sprege **partije-države-državne firme** koja je omogućila Telekomu privilegovani poziciju na tržištu telekomunikacija. Država se u ovom slučaju pokazala kao predator (štetočina) sposoban da devastira tržište i prilagodi ga potrebama svojih preduzeća. **"Svidalo se to nekom ili ne"**, samouvereno je demonstrirao moć države **Vladimir Lučić**, generalni direktor Telekoma, u jednom od televizijskih gostovanja. Ali, ni Telekom, s druge strane, nije ostajao dužan državi - dopuštao joj je da ga koristi kao **toljagu (topuz)** da mlati i gasi medije čija uredišća

Telekom nije bio u stanju da iz sopstvene zarade finansira razvojne planove. Zato je investicionu snagu bildovao kapitalom iz zaduživanja kod komercijalnih banaka

politika nije po volji vlasti i koji neće da igraju po pravilima vladajuće partije.

Ta višegodišnja praksa sažeta je u skandaloznom obrazloženju menadžmenta Telekoma zašto sklapa dil s Telenorom - da bi se uništio treći konkurent, kompanija SBB i njen vlasnik **Junajted grupa** (u čijem su portfoliju televizije N1 i NovaS). Neverovatno je da je takva rečenica uopšte dospela u dokument o ciljevima poslovne saradnje Telekoma i Telenora. Uobičajen poslovni bonton izričito isključuje takvu praksu - bilo koji cilj, a naročito uništenje konkurenčije, nikada se ne zapisuje (čak ni u internim do-

kumentima) i ne ostavlja kao trajni dokaz, nego se samo podrazumeva i čita između redova. Onaj ko je pisao obrazloženje ugovora ili je amater, ili je toliko bahat da ga nije bilo briga kakve će biti reakcije. **"Uništenje", "zatiranje"** protivnika (konkurenta) deo je vokabulara nacijačkih grupa koji se, zahvaljujući vladajućem mejnstrimu, lagodno preselio u poslovnu komunikaciju i biznis ugovore. Tu navijačku terminologiju u dokumentu Telekoma pokušao je da opravda predsednik Srbije, tumaćeci kako "svako ima svoju utakmicu, a Telekom želi da se bori i napreduje, da uzme veći deo tržišta".

S NAPREDNJACIMA NA TRŽIŠNU UTAKMICU

A kako je Telekom "uzimao" već deo tržišta vidljivo je iz poslovnog modela kojim se koristio u poslednje dve-tri godine pod firmom razvoja, širenja i ulaska u nove biznise. Nije bilo potrebno biti posebno veliki vizionar (kakvim se predstavlja menadžment) za novu razvojnu strategiju Telekoma, bilo je dovoljno samo čitati svetske trendove i shvatiti da će se borba voditi oko najunosnijih biznisa - širokopojasnog interneta i distribucije medijskih sadržaja. Za taj posao Telekom je, osim kadrova i kapitala, angažovao i vladajuću partiju čiji su biznišmeni nesebično izazvani u susret državnoj telekomunikacionoj kompaniji. Tako je Telekom za kratko vreme, **ne štedeci pozajmljeni novac** u cilju ostvarivanja dominantnog položaja na tržištu kablovskih usluga i medijskih sadržaja (i uz uredno aminovanje **Komisije za zaštitu konkurenčije**), za oko 300 miliona evra kupio Kopernikus, Radijus vektor, Avcom, BPP ING, Telemark, EXE net, Meteor SAT TV, Limes, JM Oskar, radio Viziju, Wireless media, Kurir AMG, Euronews TV... i stvorio brand **Supernova**.

U mnogim od ovih transakcija učestvovali su vlasnici kompanija koji su članovi ili simpatizeri vladajuće **srpske napredne stranke**. Kao školski primer takvih transakcija uzima se **afera Telekom-Kopernikus-Kurir**. Početkom novembra 2018. Telekom je za oko **200 miliona evra** kupio kablovskog operatera **Kopernikus Technology**. Zatim je dotadašnji vlasnik Kopernikus Technology **Srdan Milovanović** za **180 miliona evra** kupio televizije s nacionalnom frekvencijom **Prvu** i **O2** (kasnije ponovo preimenovana u **B92**). A za preostalih **20 miliona evra** Milovanović je kupio plac od **20.500 kvadrata** u **novobeogradskom Bloku 23** (bivši buvljak) gde planira izgradnju najveće beogradske poslovne kule u kojoj će biti sedište kompanije **Kopernikus sistems** i studijski prostor za obe televizije. U prilog tezi da je iza ovog posla stajala vladajuća stranka korišćen je podatak da je Srdanov brat **Zvezdan Milovanović** poverenik SNS-a u Nišu.

AKVIZICIJE I ZADUŽIVANJE DO GRLA

I bez te činjenice, nove akvizicije potvrđuju umešanost državnih struktura i vladajuće stranke u bildovanje Telekomove tržišne snage. Mesec dana pre završetka posla s Kopernikusom, Telekom sklapa sporazum s kompanijom **Wireless media** u vlasništvu **Igora Žeželja** i u nju ulaže **38 miliona evra**. Tri meseca kasnije Wireless media kupuje za **10 miliona evra** grupaciju **Adria media group** (izdavača tabloida Kurir) a preostali **28 miliona evra** koristi za - kupovinu medijskih sadržaja od Telekoma!!!

To je bila do sada neviđena poslovna transakcija jer je Telekom dao novac poslovnom partneru da od njega kupuje medijske sadržaje. Nemerljiv doprinos bildovanju poslovne muskulature Telekoma dao je i **predsednik Srbije Aleksandar Vučić**, koristeći uvozne "steroide". U julu 2019. godine Vučić je ugostio francuskog kolegu **Emanuela Makrona** koji je sa sobom (nije valjda slučajno) poveo i **Majkla Petersa**, generalnog direktora tv mreže **Euronews**. Boravak u Beogradu Peters

je iskoristio da s predstvincima medijske grupe **HD-WIN**, čiji je vlasnik Telekom Srbija, potpiše ugovor o osnivanju franšize **Juronjuz Srbija** s ciljem "**da se ovdašnjoj publici ponude kvalitetne i nepričasne vesti i priče**". Ni tada, ni kasnije, javnost nije saznala koliko je Telekom platilo taj ugovor i čijim parama. Jedino je bilo rečeno da će novi tv kanal početi s emitovanjem na Telekomovoj platformi u jesen 2020. godine. Jesen je prošla, a kao jedan od mogućih razloga odlaganja mogla bi da bude nekompatibilnost uređivačke politike Juronjuza (nezavisnost, nepristrasni tretman vesti i otvorenost za sva mišljenja) s medijskim pravilima koje je u Srbiji uspostavila i rigorozno sprovodi vladajuća partija.

Telekom prethodnih godina nije imao profit da servisira sve pobrojane akvizicije. Podaci iz poslovnih knjiga pokazuju da je ta kompanija 2019. imala **58 odsto manju dobit** pre oporezivanja nego 2018. (pet milijardi naspram 12 milijardi dinara), a da je neto dobit 2019. godine pala **65,8 odsto** u odnosu na prethodnu godinu (3,5 milijardu prema 10 milijardu). S takvim profitom Telekom nije bio u stanju da iz sopstvene zarade finansira razvojne planove. Zato je investicionu snagu bildovao kapitalom iz zaduživanja kod komercijalnih banaka (najčešće kod onih u kojima je država imala vlasnički ideo) i prodajom korporativnih obveznica (faktički, zaduživanjem). To je u 2019. godini povećalo ukupan dug kompanije za **35 odsto** i neto dug za **48,8 odsto** u odnosu na 2018. godinu i za samo godinu dana podiglo koeficijent njene zaduženosti sa **37,4** na **44,3 odsto**.

Mada je fokusiran na priču o državnom mešanju u borbu za pozicioniranje na tržištu distribucije medijskih sadržaja, ugovor Telekoma i Telenora kao čelični klin zadire u meko tkivo medijskih sloboda u Srbiji čije ugrožavanje od strane vlasti u svojim izveštajima već godinama potencira Evropska komisija. I u ovom slučaju državna kompanija Telekom iskorišćena je za širenje medijskog monopola Vlade Srbije i Srpske napredne stranke i za gušenje medija čija uređivačka politika nije po volji vladajuće nomenklature

Tako veliki dug ne bi bio problem za jednu kvalitetnu telekomunikacionu kompaniju koja ume da generiše veliki profit. Nažalost, Telekom nije takva firma pa njeni dugovi mogu u budućnosti da predstavljaju problem.

Sve te akvizicije služile su menadžmentu kao argument za hvalisanje kako će Telekom u skoroj budućnosti vredeti četiri milijarde evra. Zašto baš četiri, a ne šest - nije objašnjeno. A olako se prešlo i preko činjenice da vrednost kompanije određuje berza, a ne direktori preduzeća. Poslovni ljudi znaju da se vrednost i tržišni ugled kompanije ne mere samo brojem akvizicija (fizičkim gabaritom), nego i organskim rastom, odnosno stalnim popravljanjem kvalitetnih pokazatelja poslovanja.

"NEPRIJATELJ MOG NEPRIJATELJA..."

Ako se gledaju te performanse, Telekom nije preterano sposobna, uspešna i vredna telekomunikaciona kompanija. To pokazuje uporedna analiza podataka iz 2019. o poslovanju Telekoma i Telenora. Iako Telekom ima veće učešće u telekomunikacionom tržištu (**44,1** naspram **31 odsto**), Telenor je neuporedivo kvalitetnija firma. Primera radi, kad se posmatra efikasnost (ključna korporativna performansa) poslovanja, podaci govore sledeće: svaki zaposleni u Telekomu stvorio je **108.951 evra** ukupnog prihoda i zaradio **4.393 evra** profita, a svaki zaposleni u Telenoru stvorio je **573.148 evra** ukupnog prihoda i zaradio **133.192 evra** profita.

(nastavak na strani 10)

STRIP: MILAN DOG

Snježana Milivojević:

Država i veliki medijski vlasnici formirali kartel

Profesorka **Fakulteta političkih nauka**, **Snježana Milivojević**, istakla je u emisiji "360 stepeni" na **Televiziji N1** da je u nekoliko godina unazad kod nas odvija asimetrična polarizacija.

"Na početku sa Kopernikusom, preko zaokruživanje vlasništva na tradicionalnim medijima gde je dve televizije dobio partijski lojalista, do ovog skandala sa Telekomom i Telenorom. To je isti proces i jedna vrsta prepisivanja iz autoritarnih beležnica autokrata. Slična stvar se desila ranije u Mađarskoj, pa u Češkoj, a sve tri kuće uvezane su oko istog procesa sa komercijalnim medijima. U pitanju je proces dublje restukturiranja medija i zatvaranje mogućnosti da se mediji oslobođe. Polarizacija se svodi na to da su država i veliki medijski vlasnici formirali kartel u koji su uvkli većinu medija da bi informacionim tokovima i manipulacijom kontrolisali proces razmene informacija i zaštitili svoje eksluzivno pravo da imaju prostup javnim resursima", rekla je profesorka Milivojević.

Vesna Rakić Vodinelić:

Pobuda ugovora je potpuno jasna - uništenje SBB-a

Profesorka **Pravnog fakulteta** u penziji **Vesna Rakić Vodinelić** rekla je u "Utisku nedelje" na **Televiziji NovaS** da je cilj ugovora između Telekoma i Telenora da se uništi **SBB**, da to jasno stoji, da je zapisano i da je to interno uputstvo o kome govor i predsednik Srbije i SNS-a **Aleksandar Vučić**.

"To uopšte nije tržišna utakmica i to nema nikakve veze sa tim. To je jedna vrlo jasna kauza ili osnov za zaključenje ugovora. Kada vi zaključujete ugovor vi ga zaključujete sa određenim ciljem, kada primate na sebe ugovorne obaveze vi imate određenu pobudu, a ovde je pobuda potpuno jasna, nema sporu. Vrlo retko ćete u obligacionom pravu videti tako jasnu kauzu za zaključenje ugovora. Ona uopšte ne mora da bude deo ugovora, a ako je kauza nedopuštena ugovor je ništavan", objasnila je profesorka Rakić Vodinelić.

Jelisaveta Vasilić:

Mnogo spornih stvari u ugovoru Telekoma i Telenora

Članica **Saveta za borbu protiv korupcije** **Jelisaveta Vasilić** je rekla da "ima mnogo spornih stvari u vezi sa tim ugovorom".

"Prvo je sporno kako Telekom, kao državno preduzeće, može pravo korišćenja koje je dobilo od države da prenosi na treće lice, jer Telekom nema svoju nad telekomunikacionim mrežama i ne može to pravo korišćenja koje ima, da prenosi na treću lice bez dozvole države, ali i Direkcije za imovinu. To treba prvo raspraviti. Sve ono drugo što se odnosi na sam ugovor, na konkureniju, na korupciju, na način zaključenja ugovora netransparentnim putem, sve to mora da se utvrdi."

TELEKOM & TELENOR: TOLJAGOM PO TRŽIŠTU

(nastavak sa strane 9)

Iako se njegov menadžment hvali kvalitetom firme, Telekom trenutnu poziciju na tržištu medijskih sadržaja nije stekao svojim sposobnostima i poslovnim performansama nego na osnovu protežiranja i arbitriranja države, odnosno vladajuće partije. Sa bekgraundom državnog **mezimca/buzdovana** Telekom krajem **2020.** godine ulazi u rat do uništenja protiv **Junajted grupe** i njenog provajdera medijskih sadržaja **SBB**. Kao saveznik u ratu za primat u distribuciji medijskih sadržaja izabran je **Telenor** koji je i dalje "ljuti" protivnik Telekoma u mobilnoj telefoni. A sve po sistemu "**neprijatelj mog neprijatelja je moj prijatelj**". Savezništvo s Telenorom je toliko važno za Telekom da ne pita za cenu tog partnerstva. Telenor je namamljen (verovatno ne i informisan o krajnjim namerama Telekoma) ekskluzivno primamljivom poslovnom ponudom korišćenja optičke infrastrukture (**17 miliona evra** će platiti za prve tri godine, a narednih 12 koristiće je besplatno), plus ustupanje distribucije Telekomovih medijskih sadržaja. U dokumentu koji je menadžment Telekoma pripremio za **Upravni odbor** jasno piše da se ustupanjem pomenute usluge "stavlja tačka na poslovanje United Media, kao i SBB-a u Srbiji". Ovako sročen zaključak pokazuje da Telekom nije zainteresovan za prihodnu (finansijsku) stranu ugovora s Telenorom, već isključivo za smanjivanje tržišnog udela SBB-a na **ispod 30 odsto** i slabljenje Junajted grupe kako bi se ugrozilo finansiranje **televizija N1 i NovaS**. Time se pokazuje da cilj ugovora nije nudjenje kvalitetnijih usluga na tržištu (važan indikator za **Komisiju za zaštitu konkurenčije**) nego uništenje konkurenčije političkim sredstvima. Jedini ko će iz tog rata finansijski i tržišno profitirati je **Petr Kelner**, vlasnik Telenora i medijski magnat koji se već strateški pozicionira na medijskom tržištu **centralne i jugoistočne Evrope**.

SNS EMITERSKI KARTEL

Na primeru ugovora Telekom-Telenor vidi se i koliko je bila "dalekovida" politika vladajuće **Srpske napredne stranke** da godinama unazad stavi pod kontrolu regulatorne i kontrolne institucije (tako zvanu četvrtu granu vlasti). Ma koliko se akteri, zajedno s vlastima, trudili da zataškaju slučaj i prikažu ga kao platformu za fer tržišno takmičenje, Telekomova namera krije u sebi elemente kartelskog udruživanja kojim se narušava slobodna konkurenčija na tržištu. Zbog takvog ugovora neophodno je hitno reagovanje Komisije za zaštitu konkurenčije, regulatora koje na delu treba da dokaže svoju izvornu nepristrasnost i nezavisnost. Ali, šanse za takvo reagovanje Komisije su minimalne jer je političko pokoravanje četvrte grane vlasti završeno u Srbiji pre nekoliko godina. Tako je i spomenuta Komisija postala samo dekor bez sadržaja i politički satelit vladajuće partije. Na takav zaključak, između ostalog, sugerise saopštenje Komisije izdato povodom ugovora Telekoma i Telenora: "Pitanje koje se tiče utvrđivanja nadležnosti Komisije za postupanje po bilo kom primljenom podnesku je u suštini proces koji podrazumeva kompletnu analizu raspoloži-

Telekom za kratko vreme, ne štedeći pozajmljeni novac u cilju ostvarivanja dominantnog položaja na tržištu kablovskih usluga i medijskih sadržaja (i uz uredno amino-vanje Komisije za zaštitu konkurenčije), za oko 300 miliona evra kupio

Kopernikus, Radijus vektor, Avcom, BPP ING, Telemark, EXE net, Meteor SAT TV, Limes, JM Oskar, radio Viziju, Wireless media, Kurir AMG, Euronews TV... i studio brend Supernova. U mnogim od ovih transakcija učestvovali su vlasnici kompanija koji su članovi ili simpatizeri vladajuće Srpske napredne stranke. Kao školski primer takvih transakcija uzima se afera Telekom-Kopernikus-Kurir

STRIP: MILAN DOG

vog materijala, te konsultacije i saradnju sa drugim organima i/ili organizacijama i telima". Dakle, nesumnjivo je da će arbitraža potrajati i da će na kraju ("svidalо se to nekom ili ne") uz konsultacije "s drugim organima" (treba li pogadati s kojim) podržati argumentaciju Telekoma da je sve u skladu s tržišnim principima i evropskim pravilima a da "onaj koji gubi, ima pravo da se ljuti".

Još jedan, na prvi pogled, sporedan detalj prošao je skoro nezapaženo. Postojanje ugovora koji je obelodanila TV N1 нико iz vlasti nije doveo u sumnju. Dakle on postoji, i to su potvrdili: Telekom, Telenor, predsednik Srbije, Komisija za zaštitu konkurenčije. Velika je zasluga novinara koji je otkrio postojanje dila Telekoma i Telenora. Ali, nemerljivu ulogu u tome to što je ugovor postao javni dokument ima očigledno dobro pozicionirani insajder. Operativci Bezbednosno informativne agencije (BIA) tragaju za krticom, ali neće im biti lako da saznaju da li insajder sedi u rukovodstvu Telekoma, Vladi, Komisiji ili možda u Telenoru.

ALATKA ZA GUŠENJE MEDIJA

Mada je fokusiran na priču o državnom mešanju u borbu za pozicioniranje na tržištu distribucije medijskih sadržaja, ugovor Telekoma i Telenora (koji se ne slaže s tom ocenom i preti sudom) kao čelični klin zadire u mekotkivo medijskih sloboda u Srbiji čije ugrožavanje od strane vlasti u svojim izveštajima već godinama potencira **Evropska komisija**. Srbiji se u tim izveštajima ukazuje da u medijskoj sferi daleko zaostaje za evropskim standardima. I u ovom slučaju državna kompanija iskorišćena je za širenje medijskog monopolja Vlade i SNS-a i za gušenje medija čija urediščka politika nije po volji vladajuće nomenklature.

U tom detalju krije se i ključni razlog zašto Telekom nije privatizovan, iako je pre pet godina bučno najavljivana njegova prodaja i raspisan tender na koji su se javili portencijalni kupci. Bila je to, međutim, fingirana priča da bi se pred **MMF-om, Svetskom bankom i Evropskom unijom** pokazala navodna spremnost beogradskih vlasti da sprovedu sistemske ekonomske reforme i uklone državu iz vlasničke strukture javnih preduzeća. Zatim je predsednik **Vučić** odustao od tog posla kobajagi zbog "pritiska javnosti" koja se protivila privatizaciji Telekoma.

A zapravo postojala su dva suštinska razloga odustajanja od korporativizacije Telekoma. Prvi se sada jasno vidi - Telekom služi vladajućoj partiji kao alatka za gušenje medija koji ne dele vrednosti vladajućeg režima i za uspostavljanje potpune medijske kontrole. Ni drugi razlog mnogo se ne prikriva - vladajuća partija koristi Telekom da "projektno" finansira brojne klijentelističke grupe (oko **200.000 ljudi**). Tu klijentelu čine novozaposleni radnici-članovi SNS, dobavljači roba i usluga bliskih vladajućoj partiji sa sumnjivim i pljačkaškim ugovorima, eksperti raznih struka, povlašćene marketinške agencije, dobro uhranjeni političari, direktori, treneri, vode navijača i navijači sportskih klubova. Svi oni imaju izraziti interes da Telekom ostane u državnom vlasništvu jer suma koju izvlače iz te kompanije meri se desetinama miliona evra.

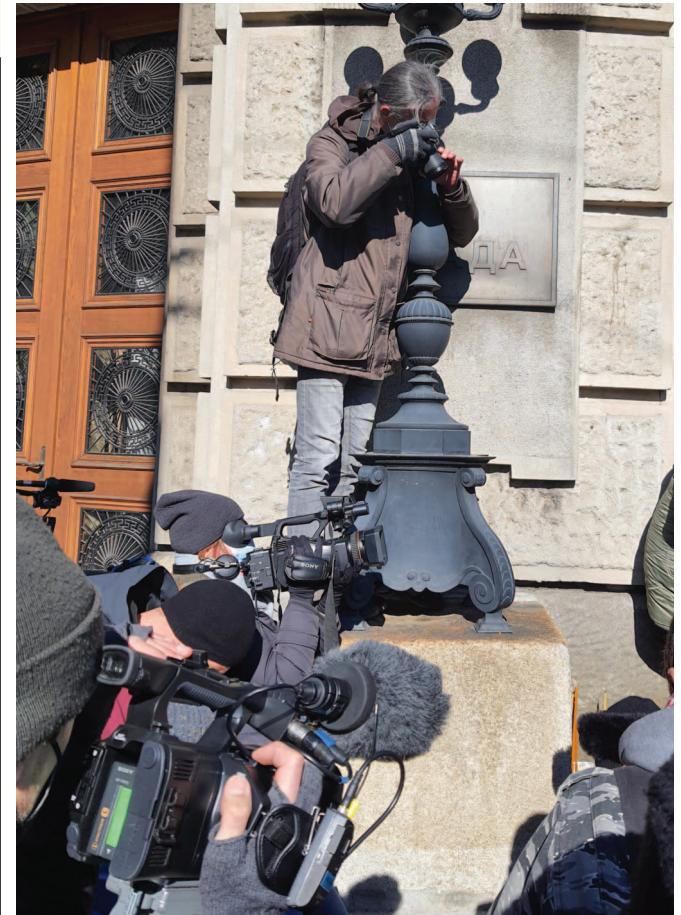

FOTO: NUNS

Živeti i preživljavati od novinarstva Novinarska sarma

Piše: Svetozar Raković

Novinarstvu u Srbiji kao da nedostaje tek par "koraka" do njegove komemoracije. Srećom, umiranje javnog informisanja dugotrajnije je i od "gladne godine". Ovo nije tužbalica, ni lament nad "sedmom silom", već samo uvod u pitanje: ko je, ili šta, i kako živi novinar u Srbiji danas?

Profesija toliko važna svakome, od političara i politikanata, preko biznismena i tajkuna, do običnih smrtnika, pa i onih sumnjivo pismenih i dokazano nepismenih, kakvih je u srpskom društvu napretek. Svirna osim zvaničnoj statistici kojoj je medijska delatnost nevažna, zapravo lukav sakrivena u podacima koji bi trebalo da nešto pouzdano kazuju o društvu i životu.

Statistički kalendar, valjda jedan od najvažnijih razloga za postojanje **Republičkog zavoda za statistiku**, vodi i zavodi informisanje skupa sa komunikacijama. Zašto, postaje jasnije posle uvida u poslednji publikovani "kalendar" koji navodi da je u delatnosti Informisanje i komunikacije u **2019. godini** bilo **67.481** zaposlenih. Koliko je u toj popriličnoj numeri medijskih radnika, ne zna se. Kao ni tačan broj novinara. Prema procenama novinarskih udruženja u tom statističkom loncu približno ih je tek pet, šest hiljada.

Kreatori statistike navode još jedan, takođe nejasan zbirni podatak: u momentu braniš je od **2015.** broj uposlenika porastao, bolje rečeno skočio za **15,5 hiljada!!!** Kakav uspeh najuspešnije ekonomski politike u **Evropi**, a biće i na planetu.

A tek kad se zaviri u finansijske računice, gle berišta za novinarsku raju: prosečna bruto zarada u delatnosti zvanoj **Informisanje i komunikacije** počevši 2019. iznosila je tačno **133.402** dinara. Precizno, nema šta, kao za onom trpezom gde jedni žderu meso, drugi kupus, a svi, u proseku, sarmu

Novinarstvo je smešteno u delatnost Informisanje i komunikacije, u kojoj je 2019. prosečna bruto zarada iznosila tačno 133.402 dinara. Precizno, nema šta, kao za onom trpezom gde jedni žderu meso, drugi kupus, a svi, u proseku, sarmu

Nevernici u profesionalnim novinarskim udruženjima ne veruju puno u statistiku: **NUNS** ankete ukazuju na prosečan dohodak od nekih **300 evra**, dok je prema **UNS** to negde između **38 i 45 hiljada** dinara. Bile bi te brojke još bednije da, "srećom", direktori i njihove voditeljske "zvezde", pre svega na **RTS** i drugim, prorežimskim propagandim medijskim mašinerijama, ne dobijaju **10-15** puta više. I više! No, nećemo ponovo o sarmi.

Na kraju ove kratke storijske o golu preživljavanju novinara, valjda je suviše objašnjavati zašto pripadnici srpske "sedme sile", ili kako to **Englez** kažu "četvrtog staleža", beže u marketing agencije, razne pi-ar i pres-službe, ali i druge, manje zvučne ali unosnije profesije.

Jedan kolega, iskusni i veoma ugledan člankopisac, na pitanje zašto ga nema u novinarstvu objasnio mi je da negde zameni osigurač, negde gumicu na slavini, i dnevno dobije više nego za članak na kome bi radio nekoliko dana. Dao je još i to da je i majstora sve manje, kao i novinara, i da u Srbiji danas ni za jedan od tih zanata nisu presudni znanje, veština, poštjenje i pouzdanost. Baš kao ni u državnoj statistici.

Sloboda medija i radna prava medijskih profesionalaca

GAŽENJE I NEPOZNAVANJE

PRAVA MEDIJSKIH RADNIKA

Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) sačinilo je predfinalnu verziju Istraživanja o radnim pravima novinara, u okviru projekta "Sloboda medija i radna prava medijskih profesionalaca". Istraživanje je podržalo Ministarstvo kulture i informisanja, a projekat je osmišljen sa namerom da se pozitivno deluje na nivo profesionalnih standarda, kao i uslova rada u medijima.

Jedan od ključnih zaključaka Istraživanja u kojem je učestvovalo 115 ispitanika i ispitanica je to da veliki broj zaposlenih nije upoznat sa svojim radnim pravima. Ispitanici koji su tokom istraživanja popunili upitnik su svih starosnih doba, najstariji ispitanik rođen je 1949. godine, dok je najmlađa ispitanica rođena 2000. godine. Prosečna starost ispitanika koji su popunili upitnik iznosila je 46 godina. Najveći broj ispitanika ima prebivalište u Beogradu, i to njih 53; ostali ispitanici su, iz drugih mesta u Srbiji, ravnomerno raspoređeni.

Deo istraživanja realizovan je putem razgovora u okviru fokus grupe, u okviru kojih su istraživači nastojali da saznanju kako učesnici ocenjuju stanje radnih prava novinarki i novinara u Srbiji, odnosno da se detaljnije upute u to koliko učesnici poznaju svoja radna prava, šta smatraju preduslovima njihovog poznavanja, njihovog poštovanja, kao i kršenja, te koji su njihovi predlozi za poboljšanje informisanosti o radnim pravima, zaštite i unapređenja radnih prava.

PREŽIVETI I NAPREDOVATI

"Uprkos tome što su se izjasnili kao neadekvatno informisani, učesnici su jasno insistirali na tome da je osnovni problem u domenu radnih prava statusno pitanje. U tom smislu su naglasili dva aspekta: razlike u statusu medija (privatni-javni), te razlike u radnom statusu novinara (stalno zaposleni i nesigurno angažovani). Uz statusno pitanje, ključnim za razumevanje razlika u položaju medijskih radnika i radnika sami radnici smatraju odnos medija prema režimu. Učesnici fokus grupe su takođe ispoljili potrebu da prokomentarišu probleme koje sa sobom nosi to što su redakcije, naročito redakcije privatnih, nezavisnih medija, često male. Oni su objasnili da rad u redakcijama sa malim brojem članova zahteva od novinara da 'multitaskuju', pokrivači po nekoliko vrsta zadataka i više tematskih polja, što otežava usavršavanje u pojedinačnim oblastima i doprinosi samoeksploataciji", konstatiše se u Istraživanju.

Ispitanici su najlošije ocenili socio-ekonomski položaj prekarno angažovanih novinarki i novinara, naročito onih na ugovorima o pri-

FOTO: ALEKSANDAR BARDI (FONET)

Novinarke i novinari, uprkos svemu, na pitanje u vezi sa tim da li loše stanje radnih prava negativno utiče na slobodu medija i kvalitet medijskih sadržaja, u velikom broju odgovaraju odrečno, zastupajući tezu da je veliki broj novinarki i novinara spremna da žrtvuje radna prava i ekonomsku dobrobit zarad očuvanja profesionalnih standarda, slobode izražavanja i kvaliteta sadržaja

vremenim i povremenim poslovima.

"Kao tema je spontano iskršla problematika generacijskih razlika, i to u dva aspekta: kao prvo, stariji i novinari srednje generacije su često naglašavali da su kao početnici uslovnih rada i poštovanju svojih radnih prava pridavali znatno manje značaja nego kasnije u karijeri. Pored toga, nekoliko učesnika je pokrenulo razgovor o tome da su danas uslovi da mlađi novinari uče od starijih kolega značajno otežani. Kao razlog tome navode već pomenutu rascepkanost medijskog polja na mnogobrojne male redakcije u kojima nema mesta za saradnju različitih generacija, odliv starijih stručnjaka iz medija usled loših uslova rada, ali i priliv sasvim nestručnih mlađih kadrova u loše plaćenu oblast. Učesnici su naveli da je nemogućnost prenosa znanja sa generacije na generaciju loša po više osnova: pored toga što onemogućava prenos tehničkih znanja i vještina, ona je i prepreka informisanju o profesionalnim standardima i radnim pravima (koje bolje poznaju iskusniji novinari), pa tako i prepreka njihovom očuvanju", zaključak je ovog istraživanja.

Na pitanje o tome ko je kriv za loše stanje radnih prava novinarki i novinara, deo učesnika odgovara da je loše stanje rezultat lošeg ekonom-

skog stanja nacionalne ekonomije, uopšteno, i medijskog sektora, sektora, konkretnije.

OBESPRAVLJENOST KREIRA LOŠE SADRŽAJE

"U razgovoru o tome da li bi drugačije regulisanje postojećeg tržišta moglo da doprinese boljtku u medijskom sektoru mali broj učesnika se izjašnjava za dalju fleksibilizaciju radnih odnosa i privatizaciju sektora. Sa jedne strane, oni koji su protiv to argumentuju stavovima da deo medijskih sadržaja nije komercijalno atraktivno, ali treba da bude finansiran (javnim sredstvima), jer je od javnog interesa. Sa druge, učesnici navode primere loših privatizacija na osnovu kojih grade negativne stavove o privatizaciji i deregulaciji medijskog tržišta. Prethodna istraživanja i izveštaji ukazuju na to da su osnovna sredstva za narušavanje profesionalnih novinarskih standarda, etičkih normi i pojavu različitih oblika (auto)cenzure postali ekonomski pritisci na novinare/ke i njihove medije, te da nivo poštovanja radnih prava presudno utiče na profesionalni integritet novinara, njihovu nezavisnost i objektivnost", zaključuje se u dokumentu.

Novinarke i novinari, uprkos sve-

mu, na pitanje u vezi sa tim da li loše stanje radnih prava negativno utiče na slobodu medija i kvalitet medijskih sadržaja, u velikom broju odgovaraju odrečno, zastupajući tezu da je veliki broj novinarki i novinara spremna da žrtvuje radna prava i ekonomsku dobrobit zarad očuvanja profesionalnih standarda, slobode izražavanja i kvaliteta sadržaja.

ODBRANITI PROFESIJU SAMOEKSPOLOATACIJOM

Učesnici fokus grupe, jedan je od nalaza istraživanja, uglavnom smatraju da je "profesionalni integritet vrednost koja se mora braniti po svaku cenu", i da medijski profesionalci imaju dužnost i odgovornost da ga održe, bez obzira na prisike, bili oni ekonomski ili direktni (u formi cenzure ili napada na ličnost i imovinu). Oni ističu i to da oni koji žele da brane profesionalni integritet i standarde najčešće (mada ne uvek) "nalaze utočište" u malim, nezavisnim redakcijama koje su često na ivici finansijske održivosti. Tako od cenzure i autocenzure, zarad autorske i slobode izražavanja, beže u okolnosti u kojima su često prisiljeni na samoeksploataciju.

(nastavak na sledećoj strani)

Sloboda medija i radna prava medijskih profesionalaca

GAŽENJE I NEPOZNAVANJE PRAVA MEDIJSKIH RADNIKA

(nastavak sa prethodne strane)

Budući da je u pitanju lični izbor, za koji prihvataju odgovornost (iako je u pitanju izbor između dve loše opcije), novinarke i novinari koji se odlučuju na rad u takvima uslovima ne govore o kršenju svojih radnih prava, nego o lošim uslovima rada. Odgovornost za loše stanje radnih prava uglavnom ne pripisuju urednicima u nezavisnim medijima.

MOŽE LI BITI BOLJE

"Deo učesnika se izjasnio da ima razumevanja za novinarke i novinare koji rade u tabloidima i režimskim medijima, prepostavljajući da se oni tamo zapošljavaju iz krajnje egzistencijalne nužde. Drugi deo učesnika je naveo da u spornim medijima rade njihove kolegice i kolege koji nisu imali prilike da usvoje profesionalne standarde (problem nedostatka transgeneracijske saradnje i dugotrajni uticaj političkih i ekonomskih interesa na medije). Treći deo učesnika je iskazao stav da u tabloidima i režimskim medijima ne rade neinformisani, niti siromštvo učenjeni novinari, već medijski radnici koji svesno biraju tabloidno novinarstvo", smatraju ispitanici.

Kao jedino pitanje u upitniku oko koga je uočeno apsolutno slaganje je da medijski radnici i radnice treba da utiču na poboljšanje svojih radnih prava: na ovo pitanje je svih 115 ispitanika odgovorilo potvrđeno. Svi se slažu da medijski radnici i radnice treba da utiču na poboljšanje svojih radnih prava, a **73 odsto** ispitanika veruje da medijski profesionalci zaista i mogu da utiču na unapređenje svojih radnih prava.

"Deo učesnika fokus grupa je, pak, ispoljio pesimizam u pogledu toga da se položaj novinara može popraviti i predviđanja da će se situacija samo pogoršati.

vati. Nekoliko učesnika je predložilo saradnju sa medijima koji su već specijalizovani za radnička prava. Najveći deo onih koji nisu ispoljili pesimizam doveo je u vezu poboljšanje položaja novinara sa organizovanjem u okviru stručnih udruženja i/ili sindikata", navodi se u Izveštaju.

PROREŽIMSKI I ANTIREŽIMSKI

Istraživači kao indikativno izdvajaju mišljenje jednog ispitanika: "Mislim da može da pomogne i da treba više pričati o tome jer smo prestali da verujemo u bilo kakvu pravdu i u to da bilo ko može da te zaštitи i kada."

Iz prikazanih stavova proizilaze i sta-

Od cenzure i autocenzure, zarad autorske i slobode izražavanja, beže u okolnosti u kojima su često prisiljeni na samoeksploata-

ciju. Budući da je u pitanju lični izbor, za koji prihvataju odgovornost (iako je u pitanju izbor između dve loše opcije), novinarke i novinari koji se odlučuju na rad u takvim uslovima

ne govore o kršenju svojih radnih prava, nego o lošim uslovima rada

vovi o metodama za poboljšanje stanja radnih prava, uključujući i stavove o udruživanju u esnafskim udruženjima i sindikatima.

Veliki deo učesnika smatra da je udruživanje u esnafskim organizacijama i sindikatima potrebno, a među njima vladaju različita mišljenja o tome da li je potrebno ujedinjavanje stručnih udruženja i sindikata na nacionalnom nivou. Naime, dok jedni argumentuju da bi ujedinjavanje bilo korisno radi jačanja snage takve organizacije, drugi smatraju da su novinari i mediji u Srbiji decenijama jasno podeljeni na prorežimske i antirežimske, i da među njima ne može i ne treba da bude saradnje.

POTREBA ZA SINDIKALNIM ORGANIZOVANJEM

Na pitanje da li rade na poboljšanju svojih radnih prava **66,1 odsto** ispitanika je odgovorilo sa "da". Od ukupnog broja ispitanika **78,3 odsto** njih su članovi nekog od novinarskih udruženja. Dok većina ispitanika ima članstvo u novinarskim udruženjima, tek **19,1 odsto** ispitanika su članovi nekog sindikata, jadan je od zaključaka izjašnjavanja ispitanika.

Mali je broj medija u kojem zaposleni ispitanici imaju sindikalne organizacije: u **77,4 odsto** medija sindikat ne postoji, a **7,8 odsto** i ne zna da li postoji. U **18,3 odsto** odgovora ispitanici su potvrdili da u njihovom mediju postoje prepreke sindikalnom organizovanju ili zabrane sindikalnog organizovanja.

"Od svih ispitanika njih **27 odsto** se u nekom trenutku obraćalo za pomoć nekom od udruženja, a tek **7 odsto** se obraćalo za pomoć sindikatima. Mnogi sagovornici su iskazali stav da je postojanje i aktivnost sindikata preduslov poštovanja radnih prava zaposlenih: 'Ne možemo ni o čemu od problema radnih prava govoriti bez sindikata. Mora neko početi. Tu vidim naša novinarska udruženje, da se izdignu i da pomognu da se izgrade instituti zaštite', jedan je od izdvojenih stavova ispitanika.

SEKRETARIJAT NUNS I REDAKCIJA DOSIJE

Vlast i novinari

Aleksandra Popović
(dnevni list Danas)

NAJVŠI zvaničnici već neko vreme od nezavisnih medija i novinara prave političke protivnike, valjda u nedostatku opozicije u parlamentu, a najpre zbog potrebe da se uguši svaki glas koji kritikuje, koji radi u javnom interesu i koji može da ogoli da upravo oni - državni vrh, ne rade. Taj obračun vlasti sa medijima je ušao u završnu fazu, čini mi se, posebno tokom pandemije jer smo videli paniku, bes i najstrašnije napade na svakog novinara koji se držnuo da pita ono što je u tom trenutku od vitalne važnosti za život građana. Atmosfera linča koju državni vrh proizvodi, neće sprečiti nezavisne novinare da rade svoj posao, ali stvara ozbiljno podeljeno društvo.

Andelija Stanimirović
(portal Youth Vibes)

SVEDOCI smo svakodnevno crtanjem meta novinarama koji samo odgovorno rade svoj posao. To je samo posledica medijskog mraka i jaza u kome je novinarstvo kao profesija duže vreme. Portal

koji vodim i za koji pišem, za tri godine koliko postojimo, još nije imao nijedan sukob sa bilo kojim predsedavnikom vlasti, iako smo obradili veliki broj političkih tema i vesti koje se kose sa aktualnim uverenjima trenutne vlasti. Međutim, brinem se da će se povećanjem uticaja našeg portala i naše publike i tako nešto vremenom desiti.

Mladen Savatović
(televizija N1)

U VEĆINI slučajeva zvaničnici se prema medijima i novinarima koje ne kontrolišu odnose kao prema političkim oponentima, a postoje i ekstremni primjeri kada ih tretiraju i predstavljaju kao neprijatelje. To najbolje ilustruje poslednja konferencija premijerke, čiji je jedini cilj bio da diskredituje novinare N1. Primer je i ono što se dešava u Narodnoj skupštini, a reč je o dehumanizaciji novinara koji se usude da kritikuju. Tada se ne bira rečnik, ne razmišlja se o posledicama i mogućnosti da

Opstali su mediji bliski vlastima

Novinari su uglavnom kritikovali dosadašnji način sprovođenja privatizacije medija, za koji su rekli da je rezultirao time da su medije "**pokupovali vlastima bliski pojedinci**". Rekli su i to da bi svi mediji osim javnog servisa trebalo da budu privatni da bi tržište bilo fer. Izneli su zamerke na račun dosadašnje privatizacije, komentarišući da je ona u praksi dovela do gašenja mnogih lokalnih medija čije je postojanje bilo u javnom interesu. Naglasili su i to da nije bilo moguće postići održivost, upravo zbog toga što ne postoji medijsko tržište, a većina medija koji su bili kvalitetni pre deset-petnaest godina je ugašeno i ostali su oni koji imaju veze sa određenim strukturama.

Pojedini učesnici istraživanja naveli su i primere starijih privatnih lokalnih medija, koji su preživeli devedesete, ali koji nisu uspeli da prežive na postojećem tržištu, kao primer u korist teze da je tržište specifično povoljno za vlastima bliske medije. U takvima uslovima, smatraju, privatizacija preostalih javnih medija ne bi dovela do poboljšanja kvaliteta njihovog izveštavanja, a škodila bi stanju radnih prava u njima zaposlenih medijskih radnika. Naročito kritički nastrojeni prema privatizaciji medija su novinarice i novinari iz medija čiji vlasnici nakon privatizacije nisu poštovali njihova radna prava.

"**Ako tržište bude odlučivalo, parama, mi nećemo imati slobodu medija, smatraju učesnici fokus grupe. Oni su naveli uverenje da slobodno tržište nagraduje senzacionalizam, a da ozbiljno novinarstvo u njoj je kompetitivno na tržištu komercijalnih novinarskih proizvoda.** Deo učesnika naglašava i to da su vlasnici medija često bliski lokalnim vlastima i utiču na uređivačku politiku u skladu sa sopstvenim, te interesima predstavnika lokalne samouprave", konstatuju ispitanici.

Oni tvrde i to da "**ako hoćete da se bavite novinarstvom u javnom interesu, što jeste naš posao, tržište ne može da nam bude prijatelj**".

Učesnici su takođe naveli da lokalne samouprave na javnim konkursima za sufinsaniranje uskraćuju novac "nelojalnim" medijima.

Nikola Lazić

Vranje je oduvek bilo rasadnik političko-par- tijskih kadrova doraslih presto- ničkim izazo- vima, pa su tako mnogi od njih napravili uspešne karijere u Beogradu, ili se upravo ka vrhu penju hirovitim lestvi- cama uspeha. Jedan od takvih je i **Zoran Antić**, šef vranjskih socija- lista, nekadašnji gradonačelnik, a sada u drugom mandatu državni sekretar u **Ministarstvu za rad, boračka i na pitanja**.

Legenda, ne bez doze cinizma, što nikako ne znači da joj ne treba verovati, kaže da je Antićev prvi potez po odlasku u Beograd pre nekoliko godina bio ostavljanje duvana, ali ne iz medicinskih razloga. U prestonici, naime, nije pored njega bilo **Zorana Veličkovića**, znamenitog **Zuje**, medijskog maga ovdašnjeg, da skokne po cigarete za šefa.

Za scra.
Scenama u kojima Zuja rešava kompleksne i odgovorne zadatke poput pridržavanja kaputa, zvanja kelnera, ili narečenog odlaska do trafike, često su prisustvovali "predstavnici sredstava javnog informisanja", kako je novinarima od milošte tepao Antić. Trud se očito isplatio, pa je Veličković danas vlasnik dve medijske kuće, **RTV Vranje** i **RTV Bujanovac**, ali i osnivač **PROUNS**, novinarskog udruženja osnovanog sa jasnim ciljem skupljanja kajmaka sa medijskih konkursa.

Tako su **2019.** komisije **Ministarstva kulture i informisanja** njegovoj RTV Bujanovac dodelile **5,4 miliona dinara**, dok je najveći pojedinačni novčani iznos od **2.464.200 dinara**, dodeljen projektu RTV "**Razglednica mog sela**" ove medijske kuće čiji program ne gledaju ni njeni zaposleni.

Dva paradigmatična primera opisuju medijsku scenu juga Srbije - Zoran Veličković i Nenad Tasić vlasnici su medija u Bujanovcu ali i osnivači dva strukovna udruženja, PROUNS i SANS

Zar nije logično vladavine Vranjem duge dve i po decenije, šetali iz firme u firmu, uvek na rukovodeća mesta i uvek tamo gde treba čvrsta ruka, da bi se naš junak skrasio u medijima, u RTV Vranje, a okolnosti mu omogućile i da postane vlasnik dve televizije, sa pripadajućim radijom i internet por-

**Zar nije logično
da naprednjački
funkcioner napravi
intervju sa sobom -
ta, ko bi bolje
znao da ga ispita
o onome što misli**

PČINJSKI 017: Nenad Tasić

vladavine Vranjem duge dve i po decenije, šetali iz firme u firmu, uvek na rukovodeća mesta i uvek tamogde treba čvrsta ruka, da bi se naš junak skrasio u medijima, u RTV Vranje, a okolnosti mu omogučile i da postane vlasnik dve televizije, a pripadajućim radijom i internet portalima.

Početkom prošle godine saborci su ga isključili iz SPS, koji je u Vrbanju deo naprednjačke vlasti, ali i u stalnoj konfrontaciji sa ovom strankom koja je, gle čuda, obaručke prihvatile Zujine usluge, pa na konkursima u ovom gradu redovno dobija bar **šest miliona dinara** godišnje.

NOVINARSKI JADI JEDNOG DIREKTORA

Veličković i njegovi mediji su u krugovima koji u Beogradu odlučuju o medijskim parama, stekli status

branika srpske tamo gde je najteže - u **Bujanovcu**. Uz-gred, RTV Bujanovac kupio je 2017. za 1 dinar od jednog deoničara zaposlenog u ovoj kući.

nog u ovoj kući.

Idemo dalje. Bio je dobar komšija, javljao se uredno, ma ni mrava ne bi zgazio... Čuli ste svakako ovake izjave ljudi zabezknutih kada neko koga poznaju napravi nekakvu pizdariju. **Nenad Tasić** bio je ugledni profesor informatike u Bujanovcu ko- ga vole i daci i njihovi roditelji, osnivač šahovskog kluba i, uopšte, posvećenik svojih zanimanja.

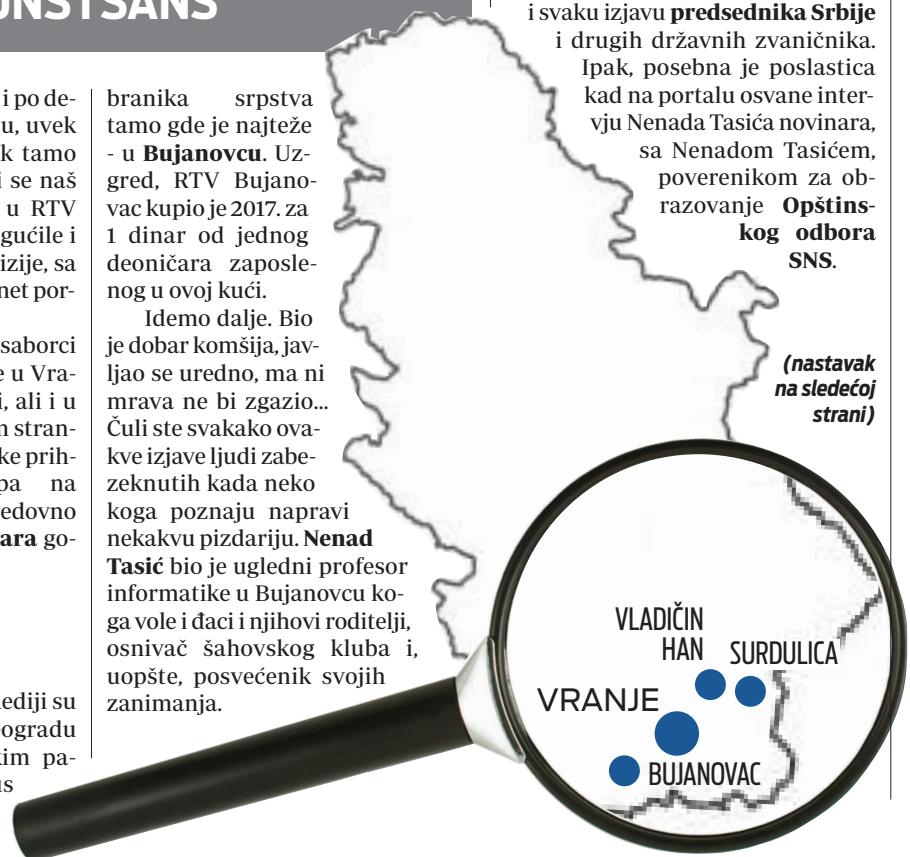
A onda - onda mu se valjda javilo da mu to nije dovoljno pa je rešio da postane direktor škole. Ali, kako stiči do trona, mora da je dumao u neprospavanim noćima, pa mu se ponovo javilo da pokuša preko partije. Ali koje? Došapnuli su mu da pokuša preko **SNS** koji, doduše, u Bujanovcu nije na vlasti, ali direktore škola ionako bira Beograd.

Pošto je **2019.** postao direktor, prestao je da bude samo tih uča, pa su nezavisni mediji i novinari počeli da ga smaraju besmilicama tipa zašto je neko ušao u školu i usred nastave prebio učenika, zašto nema grejanja i uopšte da ga ometaju u njegovoj mesijanskoj misiji opismenjavanja malih Bujanovčana. Bilo je najlakše optužiti ih za zaveru, da ga mrze, što je šljakalo neko vreme, ali se Tasić dosetio još genijalnije ideje: otvorice svoj medij. Pa, što je to teško biti novinar? Sedneš i pišeš, je l takо? Tako je!

**PROGRAMSKA ŠEMA:
RECEPTI, VICEVI I - VUČIĆ**

Tako je, kaže još jedna legenda, biće valjda 2019, Tasić registrovao znameniti **Pčinjski 017**, naprednjački portal koji osim viceva, recepata i anegdota iz sveta poznatih, prenosi i svaku izjavu **predsednika Srbije** i drugih državnih zvaničnika. Ipak, posebna je poslastica kad na portalu osvane intervj u Nenada Tasića novinara, sa Nenadom Tasićem, poverenikom za obrazovanje **Opštinskog odbora SNS**.

(nastavak
na sledećoj
strani)

PERSPEKTIVA: Bujanovac iz vazduha

U Pčinjskom okrugu sa oko 230.000 duša bitiše gotovo 70 medija, mada ih je danas možda i više, a dominiraju televizije i internet portali. Ali, marketinško tržište je suženo, para nema, valja namiriti račune i uopšte preziveti.

Najjednostavniji način da se dođe do koje crkavice je preko konkursa lokalnih samouprava

Vlast i novinari

**Snežana Čongradin
(Danas)**

Najviši državni zvaničnici odnose se prema medijima i novinama koji nisu pod kontrolom režima kao da su okoreli kriminalci koji rade za mafiju. Mafiju koja ima nameru da ubije predsednika države i članove njegove porodice, da bi potom bacila bombu na celu zemlju i pobila sve građane. Način na koji se predsednik države javno obraća novinarima koji mu postavljaju pitanja od javnog interesa - u vezi sa aferama i sumnjama na tešku korupciju u koju su umešani njegovi najbliži saradnici i pojedini članovi porodice je, verovatno, jedan od najprimitivnijih, najbrutalnijih i, istovremeno, najopasnijih. Ne zaboravimo deo njegove višedecenijske političke karijere koju je jednom prilikom sažeо u jedno rečenici govoreći o sopstvenom pijanstvu. Naime, rekao je da je se u životu tri puta napišao od sreće. Jedan put je bilo upravo zbog ubistva novinara - Slavka Ćuruvije, i to dok je on (Vučić) obavljao funkciju ministra za informisanje.

Rukovodstvo SANS planira da u narednom periodu obide sve okruge širom Srbije, da se izaberu poverenici i da se njihov rad osnaži kroz pronašaće projekata za njih. Cela organizacija mora ojačati, naročito njen projektni tim, koji bi osnažio asocijaciju u narednom periodu. Neće biti lako, ali smatram da nije nemoguća misija", rekao je Tasić.

NAPREDNJAČKI TRAKTAT

Njegov osrvt na temu odnosi lokalne vlasti i medija posebno je zanimljiv, gotovo pravi usmeni filozofski traktat: "Mnogi novinari ili suviše nagnuti zvaničnoj politici ili o vlasti pišu preterano loše samo da bi dokazali da su slobodni. Manjka zlatna sredina, ni suviše uz vlast ni suviše protiv nje. Uvek se u životu treba odmeravati, šta se može a šta ne. Nastojati da se pronade srednje rešenje, da se nije dana tema ne odbaci ali uvek razmisli u kakvom će obliku biti napisana. Zadaci medija su da rade u interesu javnosti, da brinu o javnom interesu, da informišu, obrazuju, zabavljaju, ali i mobilisu, tako da, praktično, budu institucije društva koje će publici da omoguče da to društvo razume i da u tom društvu aktivno participira. Dakle, mediji su ti koji publici pomažu da oblikuje svoje stavove koji su zasnovani na proverenim, pouzdanim informacijama i činjenicama, a ne na ličnim stavovima", reče poverenik za obrazovanje Odbora SNS.

Veličković i njegovi mediji su u krugovima kojih u Beogradu odlučuju o medijskim parama, stekli status branika srpskoga tamo gde je najteže - u Bujanovcu. Uzgred, RTV Bujanovac kupio je 2017. za 1 dinar od jednog deoničara zaposlenog u ovoj kući

**Marko Dražić
(Njuznet)**

NJUZ je specifičan medij, pa je i odnos ljudi na vlasti, ali i ostalih političara, dosta specifičan. On se najlakše može opisati potpunim ignorisanjem. Što na prvi pogled ne deluje baš najbolje, ali je i ono bolje od povremenih pokušaja da uberi neki jeftin politički poen time što će pohvaliti neki naš tekst, što ume da nas dosta iznervira.

**Vojislav Milovančević
(Nova.rs)**

PREDSTAVNICI vlasti u Srbiji, duboko sam uveren, nikada nisu uspeli da razumeju svrhu postojanja i funkcionisanja medija. Za njih je nepojmljivo da postoje novinari koji ne žele da rade po njihovom diktatu, odnosno da ih hvale, bilo da za to postoji potreba ili ne. Zbog toga se državni zvaničnici, u prvom redu predsednik i premijerka, prema slobodnim medijima ponosaju kao kao da su njihovi politički protivnici, targetirajući ih i sputavajući u svakodnevnom radu. Čini mi se da bi oni najviše voleli da ne postojimo i mislim da ih od nekog ozbiljnijeg obračuna sa medijima, poput onog kojem su svedočile naše kolege tokom devedesetih godina, deli isključivo činjenica da su deklarativno na putu ka Evropskoj uniji.

LOKAL: Mediji na jugu Srbije

ZUJANJE U UŠIMA

(nastavak sa prethodne strane)

Da ne bude zabune, nisu u pitanju dve različite osobe koje se isto zovu i prezivaju! Nije, međutim, poenta ovog arčenja 'artije u tome, jasna vam je njihova urediščka politika, već postoji paradigma kao i slučaju skakanja po cigarete.

Jednom se zgodom Tasić, ubrzo pošto je, jel'te, postao novinar, pohvalio jednom kolegi kako uživa u novom poslu, sa posebnim akcentom na lukrativna svojstva medijskog delanja, rekavši pritom, parafraziram, da ovo novinarstvo nije ni tako loše, ne radiš ništa a mesečno ostane i 20.000 dinara!

Sumnjam da su mu se appetiti zaustavili na cirka 170 evra, bar sudeći po odluci da napreduje u novootkrivenom biznisu. Tako je krajem prošle godine objavljena vest da je Tasić postao predsednik nečega što se zove Strukovne Asocijacije novinara Srbije (SANS), i osnivač još jednog portala pod nazivom SRB-info.

INTERVJU ZA UDŽBENIKE

Vest o tome, naravno, objavio je Nenad Tasić, predsednik SANS, u razgovoru sa Nenadom Tasićem, urednikom Pčinj-

skog 017 i SRB-info. I u ovom slučaju nije reč o različitim ljudima.

Ovaj intervju će se možda jednog dana izučavati na fakultetima, sudeći prema otkriću ovog profesora informatike. Konačno, zar nije logično da naprednjački funkcioner napravi intervju sa sobom - ta, ko bi bolje znao da ga ispitava o onome što misli. I ko bi bolje prodrao pitanjima Nenada Tasića nego sam Nenad Tasić. Podite od sebe, da ste urednik, kome biste taj zadatak poverili. Tasiću, dakako! Sagovornik Nenada Tasića Nenad Tasić nema dileme: "Pravo novinarstvo je mešavina zanata, umetnosti, sociologije, psihologije, politike i mnogo čega drugog", otvorio je čitalaštvo. Kao i informacije čime će se baviti udruženje koje vodi. "Radićemo na jačanju Asocijacije kroz širenje članstva i pozivanje sa udruženjima u zemlji i regionu. Svi mi imamo odgovornost i obavezu da svojim radom ojačamo novinarstvo naše zemlje. Kroz promociju i afirmaciju novinarske profesije imamo mogućnost da damo primer i šansu mlađim ljudima, a možemo se kao tim zalagati da sve mogućnosti iskoristimo na pravi način.

Multietničko novinarstvo u Bujanovcu

U Bujanovcu gotovo sve ima prefiks albanski ili srpski. Kafići, prodavnice, restorani, pekare, mediji... dobijaju ovu odrednicu na osnovu etničke strukture vlasnika ili, u slučaju medija, jezika na kojem se emituju.

Posle oružanih sukoba na jugu Srbije 2000. i 2001. godine između pobunjenih naoružanih Albanaca i državnih snaga bezbednosti, u Bujanovcu je rođena nova kovanica - multietničko novinarstvo. Na valorizaciji ovog termina zdušno su radile i međunarodne organizacije sa idejom da ovdašnji Srbi i Albanci zajedno prave medijske sadržaje na svom jeziku. Naravno, kao i svi glupi projekti i ovaj je propao, jer se zaboravila činjenica da novinarstvo može da bude samo dobro ili loše, gde ga u ovom drugom slučaju uopšte i nema.

Ipak, kao rezultat imamo bar dvadesetak medija na albanskom jeziku u Bujanovcu (i susednom Preševu), opština u kojima većinsko stanovništvo čine Albanci. Ali i pored toga, imamo i duboki nesklad između kvantiteta i kvaliteta. Na prste jedne ruke mogu se izbrojati oni koji zaista nešto i rade, imaju svoju produkciju i stabilnu publiku. Većina, nažalost, samo prenosi po neku vest iz kosovskih medija, rezultate evropskih fudbalskih utakmica ili pikante riječi iz života poznatih.

A sve je to nekako poznato.

Društvene mreže kao oglasna tabla građanskog aktivizma

NEMA NOVINA - IMA FEJSBUKA

Dijana Babić

Mreže građana zainteresovanih za vitalna pitanja opstanka i beskompromisnu odbranu životne sredine u celoj Srbiji funkcionišu kao svojevrsna alternativa koja se nameće među stranim medijima svojim sadržajima

Ekološki pokreti u Srbiji funkcionišu u velikoj meri zahvaljujući prednostima društvenih mreža i sajtova, pa se već sada može govoriti o nekoj novoj vrsti - budimo slobodni - novinarskog izražavanja. Ali i, maklujanovski rečeno, novih "čovekovih produžetaka" koji u velikoj meri ugrožavaju monopol vlasti nad informacijama i istinom. Zainteresovani građani čiji su životi ugroženi postali su "novinari"; plasiraju i razmenjuju informacije do kojih, često potpuno neopravdano, nije stalo među stranim medijima. U neku ruku, možemo govoriti i o malim medijskim koncernima, budući da kretori plasiraju pisane dokumente, video i audio zapise, različite priče nalik reportažama.

Najraširenija Fejsbuk grupa Odbranimo reke Stare planine otvorena je početkom 2018., sa ciljem da obaveštava građane na kojim rekama investitori planiraju da grade male hidroelektrane (MHE), objavljivajući sumnje u zakonitost postupanja investitora i predstavljaju argumente zbog kojih se izgradnja tih postrojenja u Srbiji pretvorila u uništavanje reka i životne sredine. Tri godine kasnije, grupa ima 128.000 članova, održani su brojni protesti i akcije – od sela na jugu Srbije do Beograda, a aktivisti pokreta Odbranimo reke Stare planine (ORSP) uspeli su da pitanje izgradnje malih hidroelektrana pozicioniraju na sam vrh medijske agende.

Ali, da nije bilo Fejsbuka, ne bi bilo ni pokreta Odbranimo reke Stare planine – reči su kojima Aleksandar Jovanović Čuta opisuje značaj te društvene mreže, odnosno mogućnost da se njome šire informacije. Koreni ovog aktivizma potiču od odbrane Toplodolske reke na jugu Srbije, a ORSP je danas inspiracija drugim ekološkim aktivistima i građanima, bilo da brane parkić, šumu, ili se bore protiv otvaranja rudnika i zagadenja vazduha.

"Počelo je stihijski, niko nas nije učio kako se brane reke i kakvi su zakoni. U početku smo bili nas trojica, i niko nije prepostavljao da će ovoliko da nastane zainteresovanost za problem MHE. Grupi na Fejsbuku i pokretu je počela da se pri-

Aleksandar Jovanović Čuta:
Fejsbuk nam je osnovni medij od početka i biće ubuduće, bez obzira na to što sada imamo dobru poziciju u medijima. Ako smo nešto uspeli, to je da ovu temu stavimo u centar interesovanja. Kad kažeš male hidroelektrane, od deset ljudi osam zna za problem. Pored toga, sada na sve strane čujemo poruke 'ne damo ovo', 'odbranimo ovo', 'zaštitimo ono'. Od parkića i cveća, pa sve do Smedereva i Bora', ističe naš sagovornik.

Dragana Arsić:
Fejsbuk za naš pokret predstavlja oglasnu tablu gde se objavljuje prepiska s institucijama, dokumentima, prijave podnete inspekciji, pozivi na proteste...

AKTIVISTI:
Dragana Arsić i Aleksandar Jovanović Čuta

ključuje i struka i motika, i ljudi su postepeno preuzimali poslove na sebe, kaže Jovanović za Dosiјe.

Vremenom je rastao broj objava u grupi, čiji je domet prerastao **Staru planinu**, a teme ubrzo nisu bile samo male hidroelektrane, već i drugi ekološki problemi i incidenti. O lokalnim problemima, u grupi pišu ljudi širom Srbije, ali i iz celog regiona.

U CENTRU INTERESOVANJA

"**Fejsbuk nam je osnovni medij od početka i biće ubuduće, bez obzira na to što sada imamo dobru poziciju u medijima. Ako smo nešto uspeli, to je da ovu temu stavimo u centar interesovanja. Kad kažeš male hidroelektrane, od deset ljudi osam zna za problem. Pored toga, sada na sve strane čujemo poruke 'ne damo ovo', 'odbranimo ovo', 'zaštitimo ono'. Od parkića i cveća, pa sve do Smedereva i Bora', ističe naš sagovornik.**

Nakon Fejsbuk grupe pokrenut je i sajt **Nova Stara planina**, na kojem građani i stručna javnost mogu da vide čime se pokret ORSP bavi, koji su im ciljevi i misija. Osim objavljanja vesti, saopštenja i snimaka akcija i protesta, taj sajt promoviše i obnovu Stare planine, poziva građane da se vrate u ove predele, obnove kuće, škole i domove kulture.

Ipak, i dalje glavni izvor informacija kada su u pitanju ekološke teme ostaje Fejsbuk grupa Odbranimo reke stare planine. Dve godine unazad, ova grupa je novinarima relevantan izvor informacija, kako za korišćenje dokumenata koja objavljaju aktivisti, tako i za najave protesta i akcija, ali i za ukazivanje na potencijalne zloupotrebe i kršenje zakona.

MOBILIZACIJA GRAĐANA

U Beogradu je prvi veliki protest protiv izgradnje malih hidroelektrana održan početkom 2019., a od tada do danas samo su se redali razlozi za nezadovoljstvo – od zagadenosti vazduha, preko lošeg kvaliteta pijave vode, izbacivanja neprociscenog industrijskog otpada i kanalizacije u reke, do seče šuma.

Na talasu energije pokreta Odbranimo reke Stare planine nastale su i manje Fejsbuk grupe u kojima su građani pozivali

na odbranu reke u svojim mestima, kao i drugi pokreti, poput **Odbranimo šume Fruške gore**. Aktivistkinja iz tog pokreta **Dragana Arsić** kaže za Dosiјe o medijima da je ORSP bio pokretić i za nju i za druge ekološke aktiviste širom zemlje.

"**Vrednost im je u tome što su osvestili ljudi da imaju pravo da se pitaju o životnoj sredini, da učestvuju u donošenju odluka i koriste pravnu pomoć, ukoliko im se ograničava pravo na dostupnost informacija**", ocenjuje Dragana Arsić.

Ona je jedna od inicijatora i administratora grupe i stranice Odbranimo šume Fruške gore na Fejsbuku, i ističe značaj te društvene mreže.

"**Fejsbuk ima najviše udela u mobilizaciji ljudi, on stvara zajednicu, povezanost. To je prostor u kojem ljudi komuniciraju i najbrže dolaze do informacija. Snaga pokreta, ipak, nije tolika kolika se čini u virtualnom svetu. Naša grupa ima 8.000 članova, a na proteste ne dode ni njih 1.000. Naranči, ima i onih koji u grupu ulaze da bi bodovali, trolovali, sabotirali. Dakle, postoji rizik od saobrane kada je u pitanju broj ljudi koji je spremjan da praktično podrži ciljeve i ideje. Ali, to je proces u budenju građanske svesti i praktičnog aktivizma**", ističe sagovornica Dosiјe.

FEJSBUK ALARM

Fejsbuk za njen pokret, pojašnjava, predstavlja oglasnu tablu gde se objavljuje prepiska s institucijama, dokumentima, prijave podnete inspekciji, pozivi na proteste. Kako kaže, nema iskustva s drugim društvenim mrežama, poput **Tvitera** i **Instagrama**, jer su aktivisti zaključili da "tamo ekološke teme ne prolaze".

Ključni značaj Fejsbuka za nastanak i razvoj ekoloških pokreta u Srbiji ne pokazuje samo važnost društvenih mreža za informisanje, već i to da do pre tri godine ovdašnji među stranim medijima takvim temama nisu davali dovoljno vremena i prostora. Odgovori na pitanje zašto nisu kreću se od jednostavne neupućenosti, do sve-nog izbegavanja i izvrstanja činjenica, kada je reč o prorežimskim medijima, jer svaka kritika, pa makar i ona koja se tiče toga kakvu vodu pijemo – tučači se kao napad na vlast.

Tako su reakcije medija na objave

i aktivizam, konstatuje Dragana Arsić, različite.

"**Onog trenutka kada smo postali vidljivi na Fejsbuku, mediji su se sami zainteresovali. Ni i NovaS, novinske agencije, kao i lokalni mediji prate naš rad i akcije, korektno izveštavaju. S druge strane, prorežimski mediji suštinski ne prenose naše delovanje, već od njih dolaze samo napadi i diskreditacija. Bez obzira na te napade, problemi zaštite životne sredine se ne mogu zanemariti, jer postaju alarmantni**", ističe ona.

U KOALICIJI S PRIRODOM

"**Jako je bitno umrežavanje i solidarnost ekoloških pokreta i medusobna pomoć u svim lokalnim zajednicama, da svako branii svoje šume, reke i vazduh. Neophodno je i deljenje iskustva. Po-možemo se medusobno, i onako kako je ORSP nama bio inspiracija, sada smo i mi inspiracija ljudima u Vojvodini da se organizuju oko odbrane šuma**", jasna je Dragana Arsić.

Aleksandar Jovanović Čuta oce-njuje da se u Srbiji dešava "**čista eko-kalipsa**", ali da su ekološka pitanja tačka okupljanja u kojima nema podela na pripadnost stranci, veri, nacionalnosti ili seksualnoj orientaciji.

"**To je ogromna energija koja ima tendenciju da se samo uvećava. Kod nas je zabranjena bilo kakva stranačka aktivnost. Nikada nije bila opcija ujedinjenje s bilo kojom strankom. Ekologija sva-kako jeste deo politike, ali ne na način da idemo u skupštine, pravimo liste i koalicije. Mi smo u koaliciji s prirodom. Srbija se nalazi pred ekološkim ustankom, jer postoje stotine jezivih mesta gde je ljudima ugroženo pravo na zdravu životnu sredinu, a samim tim i na zdravlje. Jasno je da to mora da se rešava – ili u institucijama, ili na ulici, pored reka, i u šumi**", zaključuje Jovanović.

U vreme **Gradanskih protesta 1996/97** nastao je grafit "**Nema novina - ima zidova!**". Gradanski akti-visti, ali i svi drugi interesno okupljeni građani, čiji problemi ne nalaze mesta u tradicionalnim medijima - imaju nešto savremenije medije na raspolaganju. Zidovi su poslužili, ostaje da vidimo snagu Fejsbuka.

Filipović-Stevanović: O Zakonu i beneficijari
 "U Radnoj grupi za izmenu i dopunu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja moraju biti i beneficijari, pre svega predstavnici novinarskih i medijskih udruženja, organizacija civilnog društva i javnosti. Jer, taj zakon je namenjen upravo za građane, kako bi oni imali lakši pristup, a novinari su najčešći korisnici tog zakona zbog prirode svog posla."

(Tamara Filipović, generalna sekretarka NUNS)

Knjiga utisaka

Iznenadna amnestija

PIŠE: Ljubomir Živkov

Pre tri i po godine obznano sam da u narednih pet godina dvoje glumaca ne mogu računati sa mom gledalačkom pažnjom, pa ne znam šta da snime ili zaigraju u pozorištu. Nisu mi učinili ništa nažao, jedno od kažnjениh lica nije me nikad ni video, drugo me je na Kaleniću možda i ugledalo: tumarajući kao i obično između težgi malo je falilo pa da naletim na set – Raif Fajans i ja, licem u lice! Pa šta ako mu se i ne urežem u sećanje, nije u životu sve mutual...

Nakon godinu ili dve poče taj susret da bledi čak i u mojoj uspomeni, kad, osoba koju znam sa velikog ekrana i sa pijace, sedi sa mojim predsednikom, potonji mu kao prijatelju Srbije uručuje pasoš! Fajans voli Srbiju, a predsednik to oseti, kao što roditelju nikad ne promakne kad neko milo pogleda njegovu bebu. Nije slavni glumac jedini koji se sprijateljio sa našom bledom materom. I nije lepo o svojoj majci reći da je snob, ali ču reći da je slavnost uzbudjuje i privlači, a možda misli, sirota, da će nešto od sjaja inostranih zvezda obasjati i njenu lice koje je naravno dodatno ostarilo od vremena kad ju je Oskar Davičo portretisao...

Pa ipak, ako našu materu donekle razumem, šta bi engleski, da ne kažem pacijent, dobio tim asimetričnim i bizarnim prijateljstvom? Otkud znam: bude li snimao kod nas, biće obustavljen saobraćaj u prestonici nedelju dana ako ustreba, za masovne scene imaće hiljadu besplatnih statista, ako treba da eksplodira neki autobus dobiće pravi ikarbus da ga mineri naše armije raznesu u pravu parmparčad...

Drugokažnena, isto na pet godina, beše Sloboda Mićalović koja evo šta je kazala: "Bukvalno preživljavam od glume. Morate mnogo da radite da biste mogli da živate normalno. [...] Ne mogu sad da izadem na ulicu i počnem da glumim, treba da imate sredstva da biste ljudima napunili dušu. Sigurna sam da gomila mladih ljudi nema pojma ko je bio Laza Kostić i ko je bila Lenka Dunderski!"

Kakvi mladi ljudi! Mene prvi gospodarski život ljudi iz boljih vojvodanskih kuća zanima koliko i gospodarski život Stefana Nemanje!

Ovo bih još i očitao, ali je glumica nastavila: "Ako nemamo dobar program na televiziji ili u pozorištu, mi smo propali kao nacija. Kultura je nešto što predstavlja vaš narod i leči vaš duh!"

Svesrdno je prihvatala državin mit da nam je predstavljanje, po mogućству boljim no što jesmo, najnužnija i najvažnija stvar: tim se uzvišenim poslom bave sportisti, umetnici i poneki diplomati, i ukoliko bi se sa tim posustalo, ako bi se od toga odustalo, odo nacija!

Ovo sam doživeo kao pretnju: ako meni i mormužu ne obezbedite još posla – propadamo i nas dvoje i nacija. Pa šta?! Živilo se pre nacije, moglo bi se opet bez nje, u najmanju ruku bih ja mogao. Te sam glumicu zbog preteranog saglasja sa državinom opsesijom predstavljanja, kaznio kao i Fajansa. Ali me je ovo bezobrazie, kako je moja prijateljica na ruskom pravilno nazvala koronu, učinilo manje svirepim, te im, oboma, u nemogućnosti da im se lično obratim, ovim putem oprštam ostatak kazne.

No hard feelings.

SAVET ZA ŠTAMPU: Kodeks se namerno krši KLEVETNIČKE KAMPANJE

Generalna sekretarka Saveta za štampu Gordana Novaković izjavila je da je Komisija za žalbe Saveta u 2020. godini primila 165 žalbi, dvostruko više nego godinu dana ranije. U najvećem broju slučajeva pokazalo se da je prekršen **Kodeks novih nara Srbije** i da su gradani koji su se obratili Savetu bili u pravu.

A monitoring šest dnevnih listova (Alo, Večernje Novosti, Blic, Srpski Telegraf, Informer, Kurir, Danas i Politika) u periodu **od jula do decembra 2020. godine** pokazao je da je Kodeks novinara prekršen u **3.643 teksta** odnosno **3.724 puta**.

Najviše je Kodeks kršio višegodišnji neslavni rekorder, list **Alo** - u **928 objavljenih teksta!** Drugi je **Kurir** (651), a malo iza njega su **Večernje novosti** (627), **Srpski telegraf** (594) i **Informer** (509). U **Blicu** je u pola godine objavljeno **240 tekstova** u kojima je bilo prekršaja, a najmanje su kršili Kodeks, kao i ranijih godina, listovi **Danas** (35) i **Politika** (32), a njihovi prekršaji se pre svega odnose na neoznačavanje promo sadržaja.

Uticak je u Komisiji za žalbe da u ne malom broju slučajeva, mediji svesno i namerno krše Kodeks, posebno u delu koji se odnosi na istinitost izveštavanja, a česte su i "kampanje protiv određenih ljudi, pa se objavljuje serija tekstova, iz dana u dan, ponavljanjem istih nedokazanih optužbi i kleveta, a da im se ni ne omogući da bilo šta odgovore".

Alo ne poštuje privatnosti dece estradnih ličnosti, koristi

pornografski sadržaj da privuče publiku, prepostavke predstavlja kao činjenice uz nedostatak imenovanja izvora, i uglavnom negativno izveštava o opoziciji.

Gotove iste prekršaje napravio je i Kurir, a u seriji tekstova zastupao je interes izdavača i oslanjao se pre svega na tvrdnje vlasti, bez konsultovanja ostalih izvora. Ipak, ovaj list smanjio je

njegovo potpirivanje međunarodne mržnje i propagiranje nasilja. Informer se otvoreno politički svrstava i vredna neistomišljenika teškim rečima, izveštavanje o virusu korona zasnovano mu je na nepotpunim i iskonstruisanim podacima, a čitaoci su permanentno zastrašivani.

Sve u svemu, pokazalo se da su listovi najviše kršili tačke iz

Najuporniji prekršilac je tabloid Alo, a za njim Kurir, Večernje novosti, Srpski telegraf i Informer, a listovi Politika i Danas i u 2020. godini ponovo beleže najmanji broj prekršaja

broj prekršaja za 40 odsto u odnosu na prošlu godinu, a poboljšanje se vidi u jasnijem obeležavanju promotivnih sadržaja i poštovanju kulture javne reči.

Večernje novosti najčešće krše prepostavku nevinosti osumnjičenog, prepostavke predstavljaju kao činjenice i jednostrano izveštavaju o političkim događajima, a Srpski telegraf zabilježavaće izveštava o pandemiji, odnosno uznemiruje građane i javnost, a neznatno je sma-

poglavlja 4 Kodeksa koje se odnose na **kršenje prepostavke nevinosti, nepoštovanje etike javne reči, kao i plasiranja neoznačenih promotivnih tekstova**. Osim ovih, najčešće se krše tačke **poglavlja 7** kojim se garantuje **poštovanje privatnosti osoba** o kojima se izveštava, kao tačke **poglavlja 1**, koje se tiču **istinitosti izveštavanja i obaveze razlikovanja činjenica i prepostavki**.

E. D.

impressum

Dosije je objavljen u dnevnom listu Danas, 25. februara 2021. godine

Vlast i novinari

Katarina Živanović
 (dnevni list Danas)

DRŽAVNI zvaničnici se prema medijima koji nisu pod njihovom kontrolom ponašaju dvostruko - kao da ne postoimo, kada im postavimo zvanična pitanja, i kao da smo državni neprijatelji, kada otkrijemo aferu u koju je umešan neki predstavnik vlasti ili njemu bliska osoba. Svaku kritičku reč ili misao predstavljaju kao atak na državu ili pojedinca iz vlasti (najčešće predsednika), uzvrćajući kontranapadom i dobro poznavati etiketama - da smo strani plaćenici, domaći izdajnici, Dilašovi, opozicioni, malotražni i neuticajni... Odnos vlasti u Srbiji prema objektivnim i nezavisnim medijima nije svojstven demokratskim i uredenim društвima. Što govori o tome i kakva smo država, i kakvi smo kao društvo.

Vesna Mališić
 (nedeljničnik NIN)

VLAST, verovatno, kada bi smela, i kada bi mogla, uradila bi sve da one koje ignorisu - ne postoje. Dakle, komunikacija između predstavnika vlasti i dela novinarskih redakcija gotovo da ne postoje, ako izuzmemo konferencije za štampu kao prilike da im se ne odgovori na postavljeno pitanje.

Svetlana Paramentić
 (istraživački portal VOICE)

Smaram kao mlada novinarka da je ophodjenje visokih zvaničnika prema kolegama koji nisu naklonjeni njihovom režimu veoma diskutabilno. Postulati novinarstva zahtevaju odgovor obe strane uključene u problem koji je tema, te je vrlo neodgovorno onemogućiti kolegama da imaju njihovu izjavu o bilo kojoj situaciji koja je od javnog interesa. Bez slobodnog i profesionalnog novinarstva zvaničnici neće moći da dobiju kompletan podršku s obzirom na to da se većina njih ponaša netransparentno i manipulišu informacijama. To što predstavnici aktuelne vlasti ne žele da gostuju, ili da daju izjave na pojedinim medijima koji im nisu po ukusu je ozbiljna vrsta pritiska na medije. Oni tako žele da dovedu medij u poziciju da nema drugu stranu i da je prisrasan. Što je opet vrsta "sofisticirane cenzure".

